Бүхы оронуудай пролетаринар, нэгэдэгты!

БУРЯАД ҮНЭН

КПСС-эй Буряадай обкомой, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй, Министрнүүдэй Соведэй орган

Газетэмнай 1921 оной декабриин 21-һээ гарана | № 155 (14175) | 1973 оной июлиин 4, среда | Сэн 2 мүнгэн

АЛДАРТА ОЙГОО—АЖАЛАЙ БЭЛЭГҮҮДЭЭР

УЯЛГАЯА ДҮҮРГЭБЭ

Тимлюйн цементнэ заводой коллектив продукци гаргаха һара бүриингөө даабари үлүүлэн дүүргэнэ. Эдэнэр Буряадай АССР-эй 50 жэлэй ойдо зорюулан абаһан уялгаяа болзорһоонь урид дүүргэбэ. Түрүүшын хахад жэлэй даабариһаа гадуур 1900 тонно цемент үйлэдбэрилэн гаргагдаа. Продукци худалдаха даабари 42 мянган түхэригөөр үлүүлэн дүүргэгдэһэн байна. Продукциин шанарые һайжаруулһанай ашаар 15 мянган түхэригэй олзо үйлэдбэридэ оруулагдаа.

П. Т. Елизовэй хүтэлбэрилдэг горно цехэй коллектив социалис мүрысөөндэ эрхимлэнэ. Эдэнэр жэлэй эхинһээ дамжуулгын Улаан туг алдангүй абажа ябана. Цементнэ заводой коллектив түүхэтэ ойн һайндэрые ажалай бэлэгтэйгээр угтажа байһандаа урматай.

Ю. ВАРДАШКИН,
заводой түсэблэлгын таһагые даагша.

КОМБАЙНУУДАА ЗАҺАБАРИЛНА

Жэл бүри ороохо таряанай ургуулитай баян ургаса хурьядаг ажахымнай механизаторнууд орон дотороо үүсхэл гаргаһан Украинын таряашанай уряае һайшаан дэмжэжэ, таряа хуряалгынгаа бүхы машина, техникэ саг болзортонь заһабарилжа, бэлэн болгохо зорилго урдаа хараалба. Мүнөө колхозоймнай 14 комбайнер даалгагдаһан техникээ заһабарилжа эхилээ. Зарим түрүү комбайнернууд П. Пашков, С. Афанасьев, А. Семенов, В. Спиридонов гэгшэд комбайнуудаа заһабарилжа дүүргээ. Гадна эндэ үбһэ хуряалгын машина, техникэ бэлэн болгохо хүдэлмэри зэргэ ябуулагдажа байнхай.

С. АЛЕМАСОВ,
Хяагтын аймагай «Родина» колхозой главна инженер.

Ивалгын ой модоной онъһожоруулагдаһан ажахын коллектив республикынгаа 50 жэлэй ойе ажалай бэлэгүүдээр угтажа байна.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: ажалай түрүүшүүл Ю. П. Матафонов (баруун гарһаа) экскаваторщик Н. А. Емонаков хоёр. Д. БАЛДАНОВАЙ фото.

ТҮРҮҮШЫН ДАБААН ДАБАГДАА

Арбаад жэлэй туршада С. С. Комендановай хүтэлбэрилжэ байһан һү һаалиин 2-дохи гүүртын коллектив жэлэй эхиндэ бүхэсоюзна социалис мүрысөөндэ хам оролсоһон юм. Тиигэжэ түрүүшын хахад жэлэй туршада 2362 центнер һү абаха түсэбөө 2828 центнертэ хүргэжэ, хараалагдаһан даабаряа үлүүлһэнээ мэдүүлбэ. Тиин эндэхи гүүртын һаалишад гүрэндөө 2119 центнер һү тушаажа, түсэбөө 254 процент дүүргэбэ.

Гэхэтэй хамта Корсаковай фермын һаалишад һү һаалияа дээшэлүүлхэһээ гадна, өөрынь үнэ сэнгые нилээд хямдаруулаа. Жэшээлбэл, энэ хугасаа соо тус гүүртын коллектив һааһан һүнэйнгөө өөрын үнэ сэнгые бүхыдөө 2828 түхэригөөр доошолуулаа.

Түрүү һаалишад Елизавета Куриганова. Тамара Тынтуева гэгшэд зургаа һарын туршада үнеэн бүриһөө 1400—1500 килограмм һү һаагаа.

С. ЖАНЧИПОВ,
хүдөө бэшэгшэ.

Кабанскын аймаг.

АМЖАЛТАЯА АРЬБАДХАНА

Мал ажалай продуктнуудые элбэгжүүлхэ талаар дэлгэрһэн малшадай бүхэсоюзна социалис мүрысөөндэ манай колхозой үхэршэд, һаалишад, хонишод хам оролсоһон юм. Тиигэжэ бии байгаа арга боломжонуудаа хүсэд хэрэглэжэ, хүшэр хүндэ үбэлжэлгэеэ эмхитэй һайнаар үнгэргэһэнэй ашаар адууһа малайнгаа ашаг шэмые горитойхоноор дээшэлүүлжэ шадаа.

Һүүлэй мэдээгээр, манай колхоз гүрэндэ һү, мяха, нооһо худалдаха хахад жэлэйнгээ түсэбые болзорһоонь уридшалан дүүргэжэ, хараалһан зорилгоёо сүм бэелүүлбэ. Түрүү һаалишад Хорло Цыденова. Ханда Дугаржапова, Надежда Синяшкина гэгшэд үнгэрһэн зургаа һарын туршада үнеэн бүриһөө 1080—1200 килограмм һү һаажа амжаба. Харин эрхим үхэршэн Энхэ Батуев шахамалнуудайнгаа тус бүриин шэгнүүрые сүүдхын 1000 граммаар нэмээжэ, даажа абаһан үхэрнүүдээ эрхим тарган гэһэн сэгнэлтэтэйгээр тушаагаа.

А. ИШИГЕНОВ,
Загарайн аймагай Карл Марксын нэрэмжэтэ колхозой парткомой секретарь.

УРАГШАА ҺАНААТАЙГААР

Июниин эхеэр хэдэн хоногто ороһон хура бороо хада майлын ногооной гарасада нилээд нүлөө үзүүлбэ. Зуһаланда гараһан мал хүхэ ногоондо садажа захалба. Ажахын үхэршэн Сергей Будаев сүг хүдэлдэг нүхэртэеэ 130 хашараг даажа абаад, холын бэлшээридэ нүүжэ ошоһон юм. Эдэ нүхэднай даажа байһан малаа зунай шэмэтэй ногоондо бэлшээн таргалуулжа, тус бүриинь шэгнүүрые сүүдхын туршада 800 граммһаа доошо бэшээр нэмээжэ абаха социалис уялгатай.

Хүрбын совхозой үхэршэд энэ таатай үедэ харууһалжа байһан бүрүү, хашараг бүхэнөө бэлшээн таргалуулжа, гүрэндөө мяха худалдаха түсэбөө амжалтатайгаар дүүргэхэ хэрэгтэ гол анхаралаа табина. Малшадай дунда дэлгэрһэн социалис мүрысөөндэ оролсоһон тухайгаа тэдэнэр аймагайнгаа малшадта мэдүүлһэн юм. Ниитынгээ адууһа малай тоо толгой олошоруулха, ашаг шэмыень дээшэлүүлхэ хэрэгтэ совхозой малшан бүхэн анхаралаа хандуулна.

Ц.-Х. ГОМБОДОРЖИЕВА.
Хори.

ЖЭЛЭЙ ТҮСЭБ—ЗУРГАА ҺАРАДА

Аймаг дотороо нэгэнтэ бэшэ шалгарһан колхозоймнай шубуушадай коллектив гүрэндэ үндэгэ худалдаха шиидхэхы гурбадахи жэлэйнгээ түсэбые аяар зургаа һараар урид дүүргэбэ. Тиигэжэ бүхыдөө 350 мянган үндэгэ тушааха даабаритай аад, 354 мянганда хүргэһэн байна.

М. ПЕТРОВ,
Улаан-Үдын аймагай «Восход» колхозой партбюрогой секретарь.

М. С. Соломенцев Улаан-Үдэ ерэбэ

КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүндэ кандидат, РСФСР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ нүхэр М. С. Соломенцев Буряадай АССР-эй байгуулагдаһаар 50 жэлэй ойн һайндэрлэлгэдэ хабаадалсахаяа үсэгэлдэр Улаан-Үдэ ерэбэ.

Улаан-Үдын аэропортдо нүхэр М. С. Соломенцевые КПСС-эй обкомой гэшүүд, республикын Верховно Соведэй Президиумэй, Министрнүүдэй Соведэй хүтэлбэрилхы хүдэлмэрилэгшэд угтаа.

А. Н. КОСЫГИН АВСТРИИН РЕСПУБЛИКА ОШОХОЁО МОРДОБО

СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ А. Н. Косыгин Австриин правительствын уряалаар албанай хэрэгээр Венэ ошохоёо июлиин 2-то Москваһаа мордобо.

Туркмениин ССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ О. Н. Оразмухамедов, СССР-эй гадаадын хэрэгүүдэй министрэй орлогшо В. С. Семенов, гадаадын худалдаа наймаанай министрэй нэгэдэхи орлогшо М. Р. Кузьмин, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшын туһалагшад Б. Т. Бацанов, Ю. В. Фирсов, СССР-эй МИД-эй коллегиин гэшүүн А. П. Бондаренко гэгшэд А. Н. Косыгинтай хамта Австриин Республика ошобо.

Нүхэд Ю. В. Андропов, А. А. Гречко, К. Т. Мазуров, М. С. Соломенцев, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшын орлогшонор Н. К. Байбаков, В. А. Кириллин, М. А. Лесечко, В. Н. Новиков, И. Т. Новиков, З. Н. Нуриев, Л. В. Смирнов, Н. А. Тихонов, СССР-эй министрнүүд Б. П. Бугаев, Н. С. Патоличев, Н. А. Щелоков, СССР-эй гадаадын хэрэгүүдэй министрэй нэгэдэхи орлогшо В. В. Кузнецов, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй хэрэгүүдые эрхилэгшэ М. С. Смиртюнов, Моссоведэй гүйсэдхэхэ комитедэй Түрүүлэгшэ В. Ф. Промыслов болон бусад тусхай тушаалтад Советскэ Союзай гүрэнэй тугуудаар шэмэглэгдэһэн Внуковска аэродром дээрэ нүхэр А. Н. Косыгиние үдэшэбэ.

* * *

Австриин Республикын хэрэгүүдые Советскэ Союзда саг зуураар эрхилхэ этигэмжэтэ Ф. Столберг үдэшэгшэдэй дунда байлсаа. (ТАСС).

Австри ошохо замдаа Венгриин Арадай Республикын газар дайда дээгүүр ниидэн гарахадаа, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ А. Н. Косыгин Венгриин Социалис хүдэлмэришэнэй партиин ЦК-гай Нэгэдэхи секретарь Янош Кадарта, ВНР-эй Президиумэй Түрүүлэгшэ Пал Лошонцидо, республикын Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ Ене Фогто телеграмма эльгээгээ. Таанадта, бүхы венгер арадта хани халуун амаршалга хүргөөд, социалис байгуулалтада шэнэ амжалтануудые туйлахыетнай хүсэнэбди гээд тэрээн дотор хэлэгдэнэ. (ТАСС).

АВСТРИИН ГАЗАР ДЭЭРЭ ХАНИ ХАЛУУН УУЛЗАЛГА БОЛОБО

ВЕНЭ. (ТАСС-ай тусхай корр.). СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ А. Н. Косыгин болон тэрээнтэй хамта ябалсагшад Австриин Республикын федеральна правительствын уряалаар албанай хэрэгээр июлиин 2-то Австриин ниислэл хотодо ерэбэ.

Швехат гэжэ уласхоорондын аэропорт Советскэ Союзай, Австриин гүрэнэй тугуудаар шэмэглэгдэнхэй.

Австриин федеральна канцлер Б. Крейский, вице-канцлер Р. Хойзер, гадаадын хэрэгүүдэй министрэй уялга дүүргэгшэ В. Водак болон бусад тусхай тушаалтад А. Н. Косыгиние угтаба.

СССР-һээ Австрида байдаг элшэн сайд А. Б. Аристов, СССР-һээ Венэдэхи уласхоорондын эмхинүүдэй дэргэдэ саг үргэлжэ байдаг түлөөлэгшэ Г. П. Аркадьев, бусад социалис оронуудай дипломатическа түлөөлэлгэтэ эмхинүүдэй толгойлогшонор, совет посольствын хүдэлмэрилэгшэд угтагшадай дунда байлсаа.

Совет правительствын толгойлогшые, тэрээнтэй хамта ерэһэн хүнүүдые Б. Крейский, Австриин гүрэнэй ажал ябуулагшад үнэн зүрхэнһөө амаршалба.

А. Н. Косыгин Б. Крейскитэй хамта аэродромһоо байха газар тээшээ ошобо.

АВСТРИИН ПРЕЗИДЕНТТЭЙ УУЛЗАБА

ВЕНЭ. (ТАСС-ай тусхай корр.). СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ А. Н. Косыгин июлиин 2-то Хофбург ордон соо Австриин федеральна президент Ф. Ионастай уулзаа.

Туркмениин ССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ О. Н. Оразмухамедов, СССР-эй гадаадын хэрэгүүдэй министрэй орлогшо В. С. Семёнов, гадаадын худалдаа наймаанай министрэй нэгэдэхи орлогшо М. Р. Кузьмин, мүн СССР-һээ Австрида байдаг элшэн сайд А. Б. Аристов А. Н. Косыгинтай хамта уулзалгада хабаадалсаа.

Австриин Президентын, Совет правительствын толгойлогшын хоорондо хани халуун хөөрэлдөөн болобо.

СОВЕТ АЙЛШАНАЙ ХҮНДЭЛЭЛДЭ

ВЕНЭ. (ТАСС-ай тусхай корр.). Албанай хэрэгээр эндэ ерээд байһан СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ А. Н. Косыгинай хүндэлэлдэ Австриин федеральна канцлер Б. Крейский июлиин 2-ой үдэшэлэн Хофбург ордон соо обед хэбэ.

Тэрэниие үдэшэжэ ябаһан хүнүүд Совет правительствын толгойлогшотой хамта эндэ байгаа.

Австриин талаһаа — вице-канцлер Р. Хойзер, кабинедэй бусад гэшүүд, политическэ партинуудай ударидагшад, худалдаа наймаанай түлөөлэгшэд, ниитын элитэ мэдээжэ ажал ябуулагшад эндэ байлсаа.

Б. Крейскиин, А. Н. Косыгинай үгэ хэлэхэдэнь, суглаарагшад альга ташалгаар угтаба.

СОВЕТ-АВСТРИИН ХӨӨРЭЛДӨӨНҮҮД

ВЕНЭ. (ТАСС-ай тусхай корр.). СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ А. Н. Косыгинай, Австриин федеральна канцлер Б. Крейскиин хоорондо хөөрэлдөөнүүд июлиин 2-то эндэ федеральна канцлерай байра соо эхилбэ.

Советскэ Союзай ба Австриин хоорондохи харилсаа хүгжөөн бэхижүүлгэтэй холбоотой асуудалнууд хани халуун, үгэеэ ойлголсолгын оршон байдалда үнгэрһэн хөөрэлдөөнэй үедэ зүбшэн хэлсэгдэһэн байна.

Хоёр талые һонирхуулһан мүнөөнэй уласхоорондын байдалай зарим асуудалнуудаар һанамжануудаа хэлсэбэ.

Совет талаһаа — Туркмениин ССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ О. Н. Оразмухамедов, СССР-эй гадаадын хэрэгүүдэй министрэй орлогшо В. С. Семенов, гадаадын худалдаа наймаанай министрэй нэгэдэхи орлогшо М. Р. Кузьмин, СССР-һээ Австрида байдаг элшэн сайд А. Б. Аристов болон бусад тусхай тушаалтад хөөрэлдөөндэ хабаадаа.

Австриин талаһаа — финансын министр Х. Андрош, худалдаа наймаанай, гар үйлэдбэриин ба промышленностиин министр И. Штарибахер, гадаадын хэрэгүүдэй министрэй уялга дүүргэгшэ В. Водак, Австриин эрхэ сүлөөгэй партиин түрүүлэгшэ Ф. Петер болон политическэ, гүрэнэй бусад ажал ябуулагшад хөөрэлдөөндэ хабаадаһан байна.

МИНИСТРНҮҮДЭЙ УУЛЗАЛГА

ХЕЛЬСИНКИ. (ТАСС-ай тусхай корр.). Европын аюулгүй байдалай ба харилсаа холбооной асуудалнуудаар зүблөөндэ хабаадахын тула Хельсинки ерэһэн делегацинуудай толгойлогшонор — гадаадын хэрэгүүдэй министрнүүдэй: ГДР-һээ — Отто Винцерэй, ПНР-һээ — Стефан Ольшовскиин, ЧССР-һээ — Богуслав Хнеупегэй, СРР-һээ — Джордже Маковескугай, ВНР-һээ — Янош Петерэй, НРБ-һээ — Петр Младеновай хүндэлэлдэ КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, СССР-эй гадаадын хэрэгүүдэй министр А. А. Громыко июлиин 2-то обед хэбэ.

Нээгдэхээ байһан зүблөөнэй хүдэлмэритэй дашарамдуулан, али али талые һонирхуулжа байһан уласхоорондын зарим асуудалнуудые министрнүүд хани халуун оршон байдалда үнгэрһэн обедэй үедэ зүбшэлһэн байна.

БурАССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Указ

РЕСПУБЛИКЫН УРАН ЗОХЕОЛШОДТО, ПОЭДҮҮДТЭ ХҮНДЭТЭ НЭРЭ ЗЭРГЭНҮҮДЫЕ ОЛГОХО ТУХАЙ

Уран һайханай литературын хүгжэлтэдэ габьяатай байһанайнь, олон жэлэй туршада ниитын болон зохёохы ажалда аша үрэтэйгөөр ажаллаһанайнь түлөө хүндэтэ нэрэ зэргэнүүдые олгохо:

БУРЯАДАЙ АССР-эй АРАДАЙ УРАН ЗОХЕОЛШО

Балдано Намжил Гармаевичта — уран зохёолшо.

Бальбуров Африкан Андреевичтэ — уран зохёолшо, «Байгал» журналай редактор.

Калашников Исай Калистратовичта — уран зохёолшо, Буряадай АССР-эй уран зохёолшодой холбооной харюусалгата секретарь.

БУРЯАДАЙ АССР-эй АРАДАЙ ПОЭТ

Дамдинов Николай Гармаевичта — поэт.

Жалсараев Дамба Зодбичто — поэт, Буряадай АССР-эй уран зохёолшодой холбооной түрүүлэгшэ.

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ Б. СЕМЕНОВ.
Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Секретарь В. ДУБРОВСКИЙ.

Улаан-Үдэ, Соведүүдэй байшан.
1973 оной июниин 29.

БурАССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Указ

НҮХЭД Л. Е. ЕФИМОВТЭ, Э. В. ШЕЙНГЕЗИХТДЭ БУРЯАДАЙ АССР-эй ИСКУССТВЫН ГАБЬЯАТА АЖАЛ ЯБУУЛАГША ГЭҺЭН ХҮНДЭТЭ НЭРЭ ЗЭРГЭ ОЛГОХО ТУХАЙ

Буряадай АССР-эй 50 жэлэй ойдо зорюулжа, «Байгалай саанахи республика» гэжэ документальна үнгэтэ фильм байгуулха талаар ехэ ажал ябуулһанайнь түлөө Буряадай АССР-эй искусствын габьяата ажал ябуулагша гэһэн хүндэтэ нэрэ зэргэ олгохо:

Ефимов Леонид Ефимовичтэ — кинофильмын режиссер.

Шейнгезихт Эдуард Вениаминовичта — кинофильмын оператор.

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ Б. СЕМЕНОВ.
Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Секретарь В. ДУБРОВСКИЙ.

Улаан-Үдэ, Соведүүдэй байшан.
1973 оной июниин 29.

БурАССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Указ

РЕСПУБЛИКЫН МЕДИЦИНСКЭ ХҮДЭЛМЭРИЛЭГШЭДТЭ БУРЯАДАЙ АССР-эй ГАБЬЯАТА ВРАЧ ГЭҺЭН ХҮНДЭТЭ НЭРЭ ЗЭРГЭ ОЛГОХО ТУХАЙ

Арадай элүүрые хамгаалха талаар габьяатай байһанайнь түлөө **Буряадай АССР-эй габьяата врач** гэһэн хүндэтэ нэрэ зэргэ олгохо:

Васильева Эмилия Ермаковнада — Улаан-Үдэ хотын Бээр замай 4-дэхи больницын диспансерые даагша.

Короткова Эмилия Иосифовнада — Хориин аймагай Үдын участково больницын главна врач.

Ухинова Наталья Павловнада — Хяагтын аймачна больницын поликлиникые даагша.

Цыганова Мария Ивановнада—республиканска больницын отделениие даагша.

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ Б. СЕМЕНОВ.
Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Секретарь В. ДУБРОВСКИЙ.

Улаан-Үдэ, Соведүүдэй байшан.
1973 оной июниин 20.

БурАССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Указ

РЕСПУБЛИКЫН ИСКУССТВЫН ХҮДЭЛМЭРИЛЭГШЭДТЭ БУРЯАДАЙ АССР-эй ХҮНДЭТЭ НЭРЭ ЗЭРГЭНҮҮДЫЕ ОЛГОХО ТУХАЙ

Искусствын хүгжэлтэдэ габьяатай байһанайнь түлөө хүндэтэ нэрэ зэргэнүүдые олгохо:

БУРЯАДАЙ АССР-эй АРАДАЙ АРТИСТ

Аюшин Буянто Григорьевичто — Буряадай гүрэнэй Х. Намсараевай нэрэмжэтэ драмын театрай режиссёр.

Дашиев Дугаржап Цыреновичтэ — Буряадай гүрэнэй Ленинэй орденто оперо болон баледэй театрай дуушан.

Кузьмина Ирина Фёдоровнада — Буряадай гүрэнэй Ленинэй орденто оперо болон баледэй театрай дуушан.

БУРЯАДАЙ АССР-эй АРАДАЙ УРАН ЗУРААША

Сахаровская Александра Никитичнада — уран зурааша.

БУРЯАДАЙ АССР-эй ИСКУССТВЫН ГАБЬЯАТА АЖАЛ ЯБУУЛАГША

Батубаева Алефтина Георгиевнада — Буряадай гүрэнэй Ленинэй орденто оперо болон баледэй театрай главна балетмейстер.

Васильев Геннадий Георгиевичто — уран зурааша.

Намсараев Пурбо Суронхоровичто — уран зурааша.

Цырендашиев Базыр Очировичта — композитор, Буряадай гүрэнэй филармониин уран һайханай хүтэлбэрилэгшэ.

БУРЯАДАЙ АССР-эй ГАБЬЯАТА АРТИСТ

Будажапов Даши-Дондок Доржиевичта — Буряадай гүрэнэй Ленинэй орденто оперо болон баледэй театрай артист.

Данилова Юлия Ивановнада — Буряадай гүрэнэй, Ленинэй орденто оперо болон баледэй театрай артистка.

Панков Леонид Николаевичта — гүрэнэй ород драмын театрай артист.

Уладаева Сэрэмжэ Уладаевнада — Буряадай гүрэнэй. Х. Намсараевай нэрэмжэтэ драмын театрай артистка.

Эрдынеев Гуржап Алзамаевичта — Буряадай гүрэнэй «Байгал» гэжэ дуу, хатарай ансамблиин дуушан.

Юхневич Иннокентий Владимировичта—гүрэнэй ород драмын театрай артист.

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ Б. СЕМЕНОВ.
Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Секретарь В. ДУБРОВСКИЙ.

Улаан-Үдэ, Соведүүдэй байшан.
1973 оной июниин 20.

БурАССР-эй республиканска шангууд олгогдобо

Буряадай АССР-эй республиканска шангуудые олгохо Комитедэй зууршалга республикымнай Министрнүүдэй Совет хаража үзөөд, иигэжэ тогтообо:

1970—1972 онуудта литература, искусствын талаар Буряадай АССР-эй республиканска шангуудые олгохо:

Батуев Жигжит Абидуевичта — композитор, **Балдано** Намжил Гармаевичта — либреттын автор — «Газарай хүбүүн» гэжэ баледэй түлөө;

Линховоин Лхасаран Лодоновичто — 1970—1972 онуудта гүйсэдхэһэн концертнэ ажал ябуулгын түлөө;

Жалсараев Дамба Зодбичто — поэт — «Баатар тухай домог» гэһэн поэмын, «Тэнгэриин һиилүүр» гэжэ шүлэгүүдэй номой түлөө;

Белоглазова Раиса Васильевнада — уран зохёолшо — «Мойһоной үнгэ» гэжэ романайнь түлөө;

Будажапов Содном-Дагба Дашижаповичта — режиссер. **Бройко** Вадим Михайловичта—театрай уран зурааша, **Дугарова** Людмила Лопсановнада, **Жапхандаев** Майдар, **Пурбуев** Цыдендамба Пурбуевичта — рольнуудта наадагшад — Хоца Намсараевай нэрэмжэтэ буряад драмын театрта Ч. Айтматовай «Улаахан пулаэдтай уляангирхамни» гэжэ зүжэг табиһанайнь түлөө.

БурАССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Указ

РЕСПУБЛИКЫН ХУДАЛДАА НАЙМААНАЙ БА НИИТЫН ЭДЕЭ ХООЛОЙ ХҮДЭЛМЭРИЛЭГШЭДТЭ БУРЯАДАЙ АССР-эй ХУДАЛДАА НАЙМААНАЙ ГАБЬЯАТА ХҮДЭЛМЭРИЛЭГШЭ ГЭҺЭН ХҮНДЭТЭ НЭРЭ ЗЭРГЭ ОЛГОХО ТУХАЙ

Худалдаа наймаанай болон ниитын эдеэ хоолой ажалда габьяатай байһанайнь түлөө **Буряадай АССР-эй худалдаа наймаанай габьяата хүдэлмэрилэгшэ** гэһэн хүндэтэ нэрэ зэргэ олгохо:

Баранова Зинаида Титовнада—Сэлэнгын аймагай Галуута-Нуурай ОРС-ын долоодохи магазиние даагша.

Буреева Софья Александровнада — Улаан-Үдын горпромторгын «Баяр» магазинай ахалагша наймаашан.

Бурхинова Вера Молоновнада — Баргажанай аймагай «Родник» гэжэ номой магазиние даагша.

Добрынин Федор Алексеевич — Буркоопсоюзай промышленна эд бараа наймаалха захиргаанай начальник.

Кибирева Валентина Ивановнада — Кабанскын аймагай Брянскын ОРС-ын «Волна» ресторанай шеф-повар.

Ковалёва Таисия Петровнада—столовонуудай Улаан-Үдын трестын гурбадахи столовын повар.

Майба Мария Александровнада — Улаан-Үдын горпищеторгын 42-дохи магазиние даагша.

Филимонова Татьяна Александровнада — Захааминай аймагай Зэдын продснабай таһагые даагша.

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ Б. СЕМЕНОВ.
Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Секретарь В. ДУБРОВСКИЙ.

Улаан-Үдэ, Соведүүдэй байшан.
1973 оной июниин 20.

БурАССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Указ

РЕСПУБЛИКЫН СОЁЛ КУЛЬТУРЫН ЭМХИ ЗУРГААНУУДАЙ ХҮДЭЛМЭРИЛЭГШЭДТЭ БУРЯАДАЙ АССР-эй КУЛЬТУРЫН ГАБЬЯАТА ХҮДЭЛМЭРИЛЭГШЭ ГЭҺЭН ХҮНДЭТЭ НЭРЭ ЗЭРГЭ ОЛГОХО ТУХАЙ

Соёл культурын талаар габьяатай байһанайнь түлөө **Буряадай АССР-эй культурын габьяата хүдэлмэрилэгшэ** гэһэн хүндэтэ нэрэ зэргэ олгохо:

Абросимова Антонина Ивановнада — Хяагтын аймагай Ехэ-Хүдэриин хүдөөгэй библиотекые даагша.

Гончикова Софья Жимбиевнада — телевидениин Улаан-Үдын студиин диктор.

Деннченко Тамара Матвеевнада — республиканска типографиин линотипистка.

Дугаров Добчин Доржиевичта — Буряадай номой хэблэлэй ахалагша редактор.

Михайлов Иван Сергеевичтэ — Зэдын аймагай Доодо-Торниин хүдөөгэй Соёлой байшангай уран һайханай хүтэлбэрилэгшэ.

Натаев Павел Лазаревичта — республиканска «Правда Бурятии» газетын редакторай орлогшо.

Серебренников Илья Григорьевичто — Кабанскын аймагай Каменскын хүүгэдэй хүгжэмэй һургуулиин директор.

Хараев Юрий Антоновичто — М. Горькиин нэрэмжэтэ республиканска библиотекын директор.

Цырендоржиев Сергей Сультимовичта — республиканска «Буряад үнэн» газетын редакторай орлогшо.

Шапова Полина Васильевнада—республиканска соёлгэгээрэлэй училищиин багша.

Шевчук Тамара Ивановнада — Улаан-Үдын Ленинэй орденто локомотив-вагон заһабарилгын заводой спортивна һургуулиин директор.

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ Б. СЕМЕНОВ.
Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Секретарь В. ДУБРОВСКИЙ.

Улаан-Үдэ, Соведүүдэй байшан.
1973 оной июниин 20.

ШЭНЭ ТЭМДЭГ

Хото хүдөө хоёрой илгаань ямар бэ?

Нютагһаа хүнүүд нүүнэ... дахяад бусана

Салин хүлһэн гү, али ажал хүдэлмэриин эрхэ байдал гү?

Түрэһэн тоонтын татаса

ТҮМЭР ЗАМАЙ, автомашинын дардам харгын хоёр талаар Байгалай совхозой газар дайда нэмжыдэг юм. Нигэжэ хэдэн арбаад километртэ һуунагтаһан газарта олон һууринууд оршодог. Тэдэнэй туд бүридэнь заатагүй ямар нэгэн промышленна предприяти түбхинэнхэй. Тиигээдшье эндэхи зон хэрбээ город ошохоёо һанаа хадаа, автобусто гү, али электричкэдэ һуугаад, Каменск, Селенгинск тээшэ шэглэхэдэнь — газаа. Тиимэһээ хүдөө ажахыда гү, али промышленностьда орожо хүдэлхэеэ һанаа хадаа эндэхи хүн зоной алинииеньшье шэлэхэдэнь хамаагүй. Эндэхи һууринуудай олонхинь хоёр тээшэ хубааранхай байдаг. Нэгэ бүлын гэшүүд аад, хоёр ондоо газарта: зариманиинь промышленностьда, нүгөөдүүлынь хүдөө ажахыда ажалладаг ушар захаһаа бии. Залуушуул клубта гү, али үдэшэндөө гэртээ суглархадаа гү — хаанашье хадаа хото хүдөө хоёрые сасуулаан, зэргэсүүлээн бодожо байха. Салингаа, ажалайнгаа эрхэ байдал зэргэсүүлэлсэхэ, абаһан шангаа, гараа холооһоноо хуу сасуулжа үзэхэд юм.

Байгалай совхозой дэбисхэр дээрэ арбан табан жэлэй саада тээ хэдэн өөдэгүйхэн колхозууд байдаг һэн. Тинхэ үедэ иимэ сасуулаан, үгэ буляалдаан гарадаггүй бэлэй. Гараха аргашьегүй байгаа даа. Тэрэ үедэ колхознигуудай ажалта үдэртөө абадаг түлбэриншье ээлтэй байдаг һааб даа. Иимэрхүү сасуулбари хэхэ үндэһэншье тэрэ үедэ байгаагүй: хүдөө нютагнай бүхы талаараа городһоо ехээр гээгдэнги байгаа бшуу.

1961 ондо томодхогдоһон колхозой һуури дээрэ Байгалай совхоз байгуулагдаа һэн. Түрүүшээр энэ ажахы ходо гарзатайгаар жэлээ дүүргэдэг байба. Хожомоо — хүдөө ажахые хүгжөөхын тулада парти, правительствын абаһан хэмжээнүүдэй ашаар, совхозой бүхы һалбаринуудта ажахын тоосоо нэбтэрүүлһэнэй, газар тарялангаа эрдэм ухаанай ёһоор эрхилдэг болоһоной ашаар Байгалай совхоз аймагай бусад ажахынуудтал адли хүл дээрээ гараһан байна. Экономиконь бэхижээ, хүдэлмэришэдэй олзо оршоошье ехэ болоо. Олзо ехэтэй болоходоо хүдөөгэй ажалшад хоёрой нэгые: город ошохо гү, али хүдөөдөө үлэхэ гү гэһэн асуудал шиидхэхэ ёһотой болобо. Зүгөөр, городнай гансахан лэ ехэ салингаараа зониие татадаг байгаагүйбши бы даа.

— Залуу зониие городой татаха хоозорнууд олон даа — гээд, наһатайшаг хүдэлмэришэдэй нэгэн тон зүб хэлээ һэн.

Байгалай совхозой, аймагай бэшэ ажахынуудай һаял «хүл дээрээ» гаража ядажа байхадань, тосхон һууринуудаа болбосон түхэлтэй болгоногүйт, хүнэй амаралтын, соёлой талаар хангалгые һайжаруулхын түлөө оролдоногүйт гээд совхозой хүтэлбэрилэгшэдые тэрэ үедэ зэмэлхын аргагүй байдаг һэн. Зүгөөр, сагай ошохо тудам энэ асуудал шиидхэхэ ушартай болобо. Энэ талаар Горбово һууринай түүхэ илангаяа һонирхолтой.

«Шергинский» совхоздо энэ һуурин оршодог һэн. Хори шахуу урхэтэ айл тэндэ тоологдодог бэлэй. Һууринай хүн зон үхэр малаа үдхэдэг, талха тарялгаа ургуулдаг... Мүн соёлой, ажаһуудалай талаар хангалтын муу байһан тухай гомдолнуудые бэшэдэг бэлэй.

Жэлһээ жэлдэ гомдолнуудынь үсөөржэ эхилээ һэн. Юундэб гэхэдэ, эндэхи хүн зониинь ондоо тээшээ зөөжэ үсөөрөө. Хүбүүд, басагадай хото городууд руу тэгүүлхэдэнь соёл культурада дүтэлөө юм ааб даа гээд ажахын хүтэлбэрилэгшэд һанаагаа тэгшэлдэг байгаа. Теэд бүхэли наһаараа ажаһууһан айлнууд гэр бүлөөрөө нүүжэ эхилбэ. Механизатонууд, малшад үеын үедэ байһан нютагһаа ходоржо-

даргүй үлэхэ болоно гү? Горбоводо һургуулигүйбди гэжэ мэдэнэт.

— Тиигээшье һаа, таниие табиха аргагүйбди, гэжэ директор толгойгоо һэжэрбэ.

— Табихагүй һаатнай, өөрөө гаража ошохол болоо бэзэб, — гэжэ Лебедев хэлэбэ. — Хуулиин ёһоор, хоёр недели ажаллаад лэ...

Нээрээшье, наһажаал механизаторай байдалые ойлгохоор...

Горбовын хуби заяан тэрэ үдэр шиидхэгдээ бэлэй. Хүн зонойнгоо булта гаража, ондоо тээшээ ябашоодүйдэ совхозойнгоо томо томо тосхонуудта нүүлгэжэ абаашаха гэһэн шиидхэбэри абтаһан байгаа. Бэхи, һайн гэрнүүдыень зөөжэ үгэхэ, муу гэрнүүдэйнь модые түлеэн болгожо, тэдэ айлнуудта совхозой байрануудые үгэхэ гэжэ хэлсээ бэлэй.

Зунай эхеэр энэ һуурин зөөгдэжэ эхилээ. Намар болоходо, тэрэ һууринай байһан газар дээрэ трактор таршаганажа ябаба. Хэдэн арбаад жэл соо гэшхэгдэжэ, хатуужаһан газарые анзаһан урбуулна.

Анзаһанай һэхэһэн хара «тоһолиг» хүрьһые гар соогоо бутаруулан үзэжэ, сэдьхэлээ ханангяар совхозой директор гэшхэлэн ябаа бэлэй. «Энэ газар дээрэһээ хуряажа абаһан таряагаараал айлнуудые нүүлгэхэдээ гаргашалһан мүнгэ зөөриеэ харюулжа шадахабди», — гэжэ директор бодомжолжо ябаа.

Совхоздоо үлөөжэ шадаһан бэрхэ механизаторнууд, малшад юутэшьегүй үнэтэй байнал!

Захар Евдокимович Лебедевэй гэр бүлэ хоёр дабхар шэнэ байшанда мүнөө ажаһууна. Үхибүүдынь Шергино тосхоной дунда һургуулида һурана. Владимир Соловьев болон бусад айлнууд шэнэ гэртэ орожо түбхинэнхэй.

Директорэй хөөрэхые шагнаад:

— Ажаһуудалай муу байһан тухай гомдолнууд орохоёо болибо гэршэ аабза? — гэжэ асуубаб.

— Юун тиимэ байха һэм даа! — гэбэ Карпов. — Таба зургаан жэлэй саада тээхи дэл адли эрилтэнүүдые мүнөө табиха һэн гү даа. Үхибүүдтэ ямар нэгэн ясли нээгыт гэжэ эхэнэрнүүд түрүүшээр гуйдаг һэн, харин мүнөө хоёр дабхар, уураляар дулаасуулагдадаг ясли-саад бодхоогообди. Тиихэдэмнай: яслисааднай үхибүүдые юундэ тэндэнь хонон байлганагүйб гэжэ асууха юм. Хүнэй сэдьхэл улам саашаа ха юм даа. Теэд яахабши? Энээнииень хараадаа абалсаха болоноош. Жилино тосхондохи үхибүүдэй комбинат ингэжэ хүдэлгэдэг болгообди. Бүхы тосхон соогоо нэгэл баянтай болоёл даа гэһэн эрилтэ хэдэг саг байһан юм. Харин мүнөө пианино, духовой оркестршье хүнэй сэдьхэл хангахаяа болижо байгаа хэбэртэй агша. Хүгжэмэй һургуули юундэ үгыб гэжэ асуудал табидаг болоо.

1972 ондо хабарай тарилгын һүүлээр совхозой эрхим механизаторнуудай нэгэн Захар Евдокимович Лебедев ажалһаа гараха тухай мэдүүлгэ асарба. Энэ хүниие ажалһаань табижа яашье болохогүй байба. Юундэб гэхэдэ, Лебедев өөрөө эрхим хүдэлмэришэн байхаһаа гадна, хүбүүниинь совхозой механизатор, һамганиинь — тугалшанаар хүдэлжэ байгаа.

— Таниие табяа һаа, ургаса хуряалгамнай доходшохо, таряагаашье ехээр гээхэбди, — гэжэ совхозой директор Владимир Иванович Карпов механизаторта хэлэбэ.

— Таряашан хүн һэн туладаа өөрэймнишье сэдьхэл үбдэнэл даа, — гэжэ Лебедев харюусаба. — Теэд миниин байдалые харалсыт даа. Ехэ хүбүүмни мүртэй һургуули хээгүй. Мүнөө дүүнэрынь ехэ болобо. Һургуули су-

— Зүб эрилтэ табина гэжэ һанагшаб, — гэжэ Владимир Иванович хэлэбэ. — Залуушуулые хүдөөдэ үлөөхэл гээ һаа, хото городуудайхиһаа дутуугүй байра байдал, соёл культура бии болгохо ёһотойбди.

Хүдөөгэй ажалшадай байдал һуудал улам һайн, болбосон болгохо тухай асуудал ажахын хүтэлбэрилэгшэдэй ухаан бодолые ехэхэнээр ээлдэг болоһониинь мэдээжэ. Эдэнэрые дунда зэргын байраар хангаад, долоон хоногтоо хоёр удаа кино харуулаад лэ байбал, болоо гэжэ һаяшаг болотор тоологдодог байгаа. Теэд мүнөө энэмнай зоной сэдьхэл хангахаяа болёо. Хүдөөгэй ажалшадые бүхы талаһаань хангаха хэрэгтэй болоо.

Ажалшадай эрилтэ хангалгын аймагай комбинадай оёдолой нүүдэл мастерской нэгэ тосхонһоо нүгөөдэ тээшэнь шэглэнэ: эдэнэр шэнэ моодо харуулна, хубсаһа хунар оёхо захил абана. Нүүдэл мастерскойн нигэжэ ябадаг болоһоор тиимэ үни болоогүйл даа, теэд хүдөөгэй зон энээндэнь һурамхи болонхой. Мастерскойн ерэхэдэ, түрүүшээр хүн зон хүхилдэдэг, баярладаг, магтадаг бэлэй. Харин мүнөө эдэнэр юумыень голохо гү, али ондо ондоо хэрэгсэлнүүдые эридэг болонхой. Басагад-механизаторнуудай, һаалишадай ажалдаа үмдэхөөр һайхан хубсаһан юундэ үгыб гэһэн эрилтэ хэдэг болоо. Үмдэхэдэ миин зохид, бүхэ хубсаһан бэшэ, харин заатагүй һайхан байха ёһотой гэлдэнэ. Оёдолшод энэ эрилтыень хараадаа абанхай. Тиигэнгүй аргагүй байна.

Нигэжэ ажаһуудалай, соёл болбосоролой талаар үргэн ехэ хэмжээнүүдэй бэелүүлэгдэдэг болоходо, хүдөө нютагай шэнжэ түхэл городто улам дүтэ болоно ха юм. Тиигээшье һаа, хото хүдөө хоёрой урилдаанда город булиһан зандаа даа. Энээниие Байгалай совхозой жэшээ дээрэһээ хараад үзээбди.

Байгалай совхозой хүтэлбэрилэгшэд ажалшадайнгаа байдал һуудал һайжаруулхын тулада нилээд ехэ юумэ хэһэн байна. Жэшээнь, Еланиин нэгэ захада хүдэлмэришэдэй зохидхон тосхон бодонхой. Уураляар дулаасуулагдадаг, таатай зохид байрануудта механизатор Иван Богомазов, малшан Дмитрий Баннов болон бусадшье түбхинөө. Энэ ажахын онсо илгаань юуб гэхэдэ, эндэхи зон совхозһоо гаража ошонгүй, промышленна предприятинуудта ошожо ажаллана. Тиимэһээ промышленностиин хүдэлмэришэдһөө хүдөөгэй ажалшад юугээрээ илгаатайб гэхэдэ, ажалайнь эрхэ байдал ондо ондоо.

Эгээл энэл даа, хотонуудай булюу таланы! Хүдөө нютаг залуу, эрдэмтэй, мэргэжэл түгэс хүнүүдтэй байха гү, али үгы гү гэһэн асуудал имагтал ажалай газартал, ажал хүдэлмэриин үедэл эсэслэн шиидхэгдэхэ байна бшуу.

Энэ талаар газар тариалан промышленностьтай бүри үнинэй ана мана урилдана гээшэ. Хүндэ ажалынь бултадаа оньһожоруулагданхай: аса, хүрзэ мэтэнүүд үни хада мартагданхай. Хабарай тарилгын, ургаса хуряалгын үедэ үдэр һүнигүй ажаллаха саг болодог. Теэд иимэ халуун хаһа удаан үргэлжэлдэггүй, тиигээдшье сагһаа үлүү хүдэлһэнэйнгөө түлөө хүнүүд түлбэри абадаг шуу. Энэ талаараа совхозой поли промышленна предприятинуудаа буляад байдаг юм.

Константин Егорович Таракановскиин элинсэг хулинсагууд таряашад лэ ябаһан изагууртан юм. Михаил хүбүүнтэеэ хамта эсэгэнь өөрөөшье совхоздоо таряа ургуулжал ябаһан хүн. Харин нүгөө хүбүүдынь Василий Виктор хоёрынь промышленностиие шэлэжэ ошоо һэн. Теэд яахаб, игэхэдэнь эсэгэнь арсаашьегүй. Бэеэ олоһон улад хүдэлхэ газараа өөһэдөө шэлэхэ ёһотой ха юм. Таракановскиин бүлын гэшүүд олохон жэлдэ ондо ондоо зүргөөр ябаһан байха, зүгөөр гэр бүлын аханайнь ёһо заншал булиһан байна бшуу. 1970 оной январьда Василинь совхоз ерэжэ ороо, үшөө хоёр жэлэй һүүлээр Викторынь ерээ бэлэй. Эсэгынгээ хүтэлдэг бригадада гурбан хүбүүдынь механизатораар хүдэлжэ байнхай.

Үхибүүдэйнгээ мэргэжэл шэлэхэ хэрэгтэ эхэ, эсэгэнэрэй үльгэр жэшээгэй ехэ удхатай байһаниинь арсашагүй. Зүгөөр, ажалша изагууртанай һүлдые гансахан энэ баридаг бэшэ ааб даа. Хэрбээ гэртэхидэй зам булта дагаха болоо һаа, хүбүүд, басагадай хахадынь совхозуудай фермэдэ хүдэлжэ байха һэн бэзэ. Бүри һая болотор һаалишад, малшадай мэргэжэл тухайда эдэнэр шагнахашье дурагүй байдаг һэн. Салингайнь бага байһан һаань, зүбтэй һаабза. Ехэ салиншье юумэндэ тоолодоггүй, ажалдаа ошоходоо, 1,5—2 час харгыдаа һалгаха, хэды тиигээшье һаа хажуудаа байһан фермэдэ яашье ошохогүй — иимэ байһан шуу.

Совхозой суута һаалишан Варвара Александровна Власовагай хүбүүн Александр хоёр жэлэй саада тээ сэрэгэй албанһаа бусамсаараа паспорт абаад, заводто ажаллахаар гүхеэрбэ. Эхэнь юумэ хэлэбэгүй. Нүхэдтээ яажа хүдэлнэбиб гэжэ фермэ ошожо, харахыень дурадхаа һэн. Еланиин фермэ шэнги томодхогдоһон, оньһожоруулагдаһан фермэ бүхы Буряад орон доторшье хомор байха. Транспортёр, авто-уһалуури, һү һааха түхеэрэлгэ — эдэ бүгэдын ашаар һаалишадай бар хүсөөр хэгдэдэг ажал усадхагданхай. Оройдоо 4 һаалишан 200 үнеэе харууһалдаг байба. Һаалишан бүхэн бүхы ажалаа 7 час соо хэжэ дүүргэдэг гэжэ шалгалта элирүүлээ. Мал харууһалагшад кнопко дараад, малай тэжээл үгэдэг байба.

— Энэш заводһоо юугээрээ илгаатайб? — гээд, эдээниие хаража, һонирхоһон хүбүүнһээ Варвара асууба. — Ойрын сагта хоёр халаанда орохо түсэбтэйбди. Тинхэдээл, городойхидһоо илгаамнай үгы болохол даа. Бодомжолжо үзэ, хүбүүн.

Александр совхоздоо үлөө һэн. Тэжээлэй кухнида һолоомо хэршэнэ. Малшан болохоёо хүлеэгээд байна. Варвара нүхэдтэеэ иимэ шэнэ гуримда ороһоор жэл боложо байна. Бэшэ гүүртэнүүдые оньһожоруулхаар түсэблэгдөө. Залуушуул фермэдэнь ерэжэ эхилэнхэй. Ажалай хүнгэрхэдэ, залуу зон ондоогоор хандана бшуу.

Арбадахи класс дүүргэгшэд бултадаа совхоздоо үлэдэг болоо гэжэ энэ баримта дээрэһээ хэлэхэеэ һанагданагүй. Тиимэ юумэн үгы, тиимэ зорилгошье табигданагүй. Хүдөөгэй залуушуулай хото, городуудта зорихонь гайхалтай бэшэ, иимэ юумэн болохол ёһотой. Хүдөө ажахыда мэргэжэл һайнтай өөрын кадрнуудые бариха шухала. Байгалай совхоз энэ талаар яһалашье бараг байдалтай болоо. Захалтуйн фермэдэ, жэшээлхэдэ, Соктоевтон ажалладаг юм. Үнгэрэгшэ намар хүбүүниинь Геннадий тус фермэдэ ерээд, һаалишан болоо. Еланиин фермэдэ Залуцкитан ажаллана. Анна Тимофеевна — тугалшан, Галя басаганиинь — һаалишан, Василий Виктор хоёрынь — мал харууһалагшад.

Энэ талаар Береговско фермын жэшээ илангаяа һонирхолтой. хаш.

— Зарим үедэ энэ фермые даагша гансаараа шахуу үлэдэг бэлэй, — гээд совхозой парткомой секретарь Александр Петрович Ключерев хөөрэнэ. — Мүнөө эндэ комсомол-залуушуулай коллектив хүдэлнэ. Зай, басагад яагаад эндэ тогтодог болобо гээшэб?

Вера Ипатовада иимэ асуудал табибаб. Юундэб гэхэдэ, совхозой үнинэй һаалишадай нэгэн эжытэйнь хэдэн дахин хөөрэлдэһэн байгааб. Хэдэн жэлэй урда тээ басагаяа гэртээ үлөөхэ гээд яашье ядаа һэм — гэжэ Екатерина Иннокентьевна хөөрөө һэн. Люда Маньковатаяа нэгэдээд, Вера барилгашанай мэргэжэлдэ һурахаяа Хяагта ошоо бэлэй. ГПТУ дүүргээд, эдэ хоёр барилгада эльгээгдээ. Мүнөөшье болотор хүдэлжэл байха һааб даа. Теэд.... нэгэтэ эдэнэр амаралтын үдэр гэртээ Берегово айшалаа.

— Оо, басагад, эндэмнай амаргүй томо барилга — мал ажалай комплекс бодожо байнал, харыт, — гэжэ хэншьеб нэгэн басагадта һайрхаһан байгаа. Оньһожоруулгатай юутэйнь малай байрануудые хараа, улаан булан болохо таһалга соо орожо һууд гээ. Ажалдаа һөөргөө бусаад, басагад ажалһаа сүлөөлхэ гуйлтатайгаар мэдүүлгэ бариба.

— Барилгада ажалынь хүндэ байгаа һэн гү? — гэжэ Вера Ипатоваһаа асуубаб.

— Үгы даа, ажал лэ хадаа ажал бэд даа, — гээд басаган мүрөө хабшаба.

— Али олзо багатай һэн гү?

— Бэшэ даа, хүнэйл тухайе абадаг һэмди.

— Теэд, юундэ совхоздоо бусажа ерээбта? — гээд һалабагүйб.

Үнеэ һаадаг һүүлшынгээ аппарат (һаалишан бүхэн 3—3 аппарадтай) хүдэлгэбэ. Тиигээд үһэеэ заһаад, бодолгото болобо.

— Танай асуудалда харюусахын тулада хэдэн жэлэй саада тээ юундэ нютагһаа ошоо һэмбибди гэжэ хэлээ һаа, ойлгосотой болохо бэзэ. Гэдэргээ юундэ бусаабибди гэхэдэ, эли бэшэ гү даа: гэртэхимнай эндэ, ажал һайн. Бэшэ юун хэрэгтэйб даа, хүндэ.

Байгалай совхоздо, аймагай бусад ажахынуудта индустриальна арга методуудые хүдөө ажахыда нэбтэрүүлжэ эхилээ гээшэ. Тиинэнь ехэшье, орёошье ажалай түрүүшын алхамууд гээшэ ааб даа. Һайнаар эхилэгдээ, саашадаа улам үргэн дэлисэтэй болохо бэзэ. Мал ажалые һайн хүдэлмэришэдөөр хангаха асуудал тон зүб мүрөөр эндэ шиидхэгдэжэ эхилээ.

С. АНТОНОВ.

Кабанскын аймаг.

АРАДАЙ ҮНЭН СЭХЭ ХҮБҮҮД

Сэрэгэй академинүүдые дүүргэгшэдэй хүндэлэлдэ зорюулагдажа Кремль соо уулзалга болобо

СССР-эй Оборонын министерство, Совет Армиин ба Далайн-Сэрэгэй Флодой Главна политическэ управлени сэрэгэй академинүүдые дүүргэгшэдэй хүндэлэлдэ зорюулжа, июлиин 2-то уулзалга хээ. Академинүүдые дүүргэгшэдтэй — командирнууд, политхүдэлмэрилэгшэд болон инженернүүдтэй хамта совет сэрэгэй элитэ ехэ начальнигууд, сэрэгэй дээдэ һургуулинуудай профессорнууд ба һургагшанар Кремлиин Ехэ ордон соо суглараа. Һуралсалаа дүүргэһэнэйнгээ һүүлээр холын ба дүтын гарнизонуудта, дайшалхы онгосонууд болон далайн-сэрэгэй баазануудта ошохоёо байһан залуу офицернүүдые тэдэнэр халуунаар амаршалаа.

КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, СССР-эй Оборонын министр, Советскэ Союзай Маршал А. А. Гречко уулзалга дээрэ үгэ хэлээ. Сэрэгэй академинүүдые амжалтатайгаар дүүргэһэн совет офицернүүдые, хани барисаата арминуудай офицернүүдые тэрэ Зэбсэгтэ Хүсэнүүдэй зүгһөө халуунаар амаршалаа, һайн һайхан ажалайнь түлөө профессорнүүдтэ, һургагшанартэ гүнзэгы ехэ баясхалан хүргөө.

Оролдосотой шангаар һураһыстнай бидэнэр ёһотойгоор лэ мүнөө тэмдэглэнэбди, — гээд министр һургуули дүүргэгшэдтэ хандахадаа хэлэһэн байна. Сэрэгэй дээдэ эрдэмтэй болоһон түхай дипломууд танай албанай энэ шатые эрхимээр түгэсхэбэ. Зүгөөр эрдэмдэ һуралгаяа түгэсхөөбди гэжэ бү һанагты, түйлаһанаараа һанаагаа бү амарагты. Теоретическэ эрдэмээ саашадань хүсэлдүүлхэ, бодото дүй дүршэлөө нарижуулха бата бэхи үндэһэ һуури сэрэгэй академинүүд табижа үгөө. Үшөө нэгэ академидэ — манай армиин ба флодой академидэ таанад мүнөө алба хэхэ, һураха, бусадые һургаха болобо гээшэт. Дайшалхы шадабариия саг үргэлжэ дээшэлүүлэгты, сэрэгэй эрдэм болон сэрэгэй искусствые шэнээр, бүри һайнаар шудалагты, сэрэгэй техническэ хубисхалай шэнэ шэнэ түйлалтануудые сэрэгүүдэй бодото ажалда шадамараар хэрэглэгты.

Партиин XXIV съездын шиидхэбэринүүдые бэелүүлэн, түсэбтэ табан жэлэй гурбадахи шиидхэхы жэлэй түсэбүүдые дүүргэхын тулада бүхы совет арадай зоригжолтойгоор ажаллажа байһан үе сагта таанад частьнуудта, онгосонуудта ошохоёо байнат. Армиин ба Флодой сэрэгшэд ажалшадтай зэргэлэн ябажа дабшахадаа, дайшалхы ба политическэ бэлэдхэлэй зорилгонуудые жэшээтэ һайнаар дүүргэхын түлөө мүрысэнэ гээд А. А. Гречко үргэлжэлүүлэн хэлээ.

КПСС-эй ЦК-гай апрелиин Пленумээр манай бүхы арад ехээр зоригжонхой. Пленумые дэлхэйн олониитэ угаа ехэ политическэ удха шанартай ушар гэжэ тоолоно. Бүхы дэлхэй дээрэ бата бэхи эб найрамдалые, коммунизм байгуулжа байһан совет арадай аюулгүй байдалые найдамтайгаар хангаха талаар Политбюрогой хэһэн хүдэлмэриие Пленум бүри хүсэдөөр һайшаагаа. Эдэ зорилгонуудые шиидхэлгэдэ КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь нүхэр Л. И. Брежневэй өөрынгөө зүгһөө ехэ түһа нэмэри оруулһые Пленум тэмдэглэһэр байна. ФРГ, США болон Франци нүхэр Л. И. Брежневэй ошожо ерэлгэ апрелиин Пленумэй шиидхэбэринүүдые дүүргэлгээр шухала шата боложо үгөө.

Тинхэтэй хамта хододоо һэримжэтэй байха, империализмын ээрхэг түримхэй, хархис этэгээдүүдэй ямаршье һанаашалганудта харюу сохилто үгэхөөр бэлэн байха шухала байһанда Пленум дахяад анхарал хандуулаа. Партиин энэ заабари маанадта — сэрэгэй хүнүүдтэ тусгаар удха шанартай.

Офицерскэ кадрнуудые хүмүүжүүлхэ асуудалнуудта министр өөрынгөө үгэ соо ехэ анхарал хандуулһан байна. Партиин шэнжэтэй байха гээшэ офицерэй шухалын шухала шанарай нэгэниинь болоно.

Ямаршье хэрэгые, өөрынгөө алхам бүхэниис, нүхэрэйнгөө, өөрынгөө мэдэлдэ байһан офицернүүдэй алхам бүхэниие Коммунис партиин, Совет гүрэнэй, совет арадай аша түһада тааруугаар сэгнэхэ хэрэгтэй. Партиин шэнжэтэй байлга хадаа политикые хэрэгсээдэггүй ябадалай ямараршье үзэгдэлгэтэй, буржуазна үзэл бодолтой эбсэшэгүй байха гэһэн удхатай.

Сэрэгэй академинүүдые дүүргэгшэдтэ КПСС-эй Центральна Комитедэй, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй амаршалгые министр нэрьемэ альга ташалган доро уншаа.

Профессор Н. Е. Жуковскиин нэрэмжэтэ агаарай-сэрэгэй инженерна академиие дүүргэгшэ капитан-инженер А. В. Киселев, СССР-эй Зэбсэгтэ Хүсэнүүдэй Генеральна штабай К. Е. Ворошиловай нэрэмжэтэ сэрэгэй академиие дүүргэгшэ Полшын сэрэгэй полковник Чеслав Вит, Ф. Э. Дзержинскиин нэрэмжэтэ инженерна академиин начальник Ф. П. Тонких уулзалга дээрэ үгэ хэлэһэн байна.

(ТАСС).

Улаан-Үдын «Электромашина» заводой хүдэлмэришэдэй бүтээн гаргаһан продукци республикаһаа холо саагуур, бүхы орон дотороо, мүн хилын саанашье алдар сууда гаранхай.

Мүнөө республикынгаа ажалтан ойн хүндэлэлдэ предприятиин коллектив дээшэлүүлэгдэһэн уялгануудые абан, амжалтатайгаар дүүргэжэ байна. Заводой бүхы цехүүд, тэдэнэй дунда хабсаралгын участогай хүдэлмэришэд абаһан уялгаяа амжалтатай һайнаар дүүргээ. Хатип Мухамедович Ахметшинов энэ участок хүтэлбэрилдэг юм. Тэрэ КПСС-эй гэшүүн, 1950 онһоо хойшо эндэ ажаллана.

Буряадай АССР-эй 50 жэлэй ойн хүндэлэлдэ дэлгэрһэн социалис мүрысөөндэ 22 хүнһөө бүридэһэн энэ участок илажа гараба. Дүй дүршэлтэй, мэргэжэл шадабаритай хүтэлбэрилэгшэ нүхэр Ахметшинов ажалай ветеран гэһэн хүндэтэ нэрэ зэргэдэ хүртөө, зуун т[...]ригөөр шагнагдаа.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ (зүүн гарһаа): Х. М. Ахметшинов слесарь Николай Андреевич Авдоничев түсэбэй дүүргэлтэ тухай хөөрэлдэжэ байна.

Ц. ЦЫРЕНЖАПОВАЙ фото.

Ургаса харууһалга — мүнөөдэрэй шухала хүдэлмэри

САГЫЕНЬ АЛДАЖА БОЛОХОГҮЙ

Манай эндэхи түбэй, мүн урдуурхи аймагуудта гол түлэб ехэ овощ таригдадаг гээшэ. Тэндэ зунай эхеэр хура бороо багатай, ехэнхидээ халуун дулаан байдаг. Тиимэһээ энэ үедэ ургамалай дайсан — хорхой шумуул олон болодог, таримал ургамалые элдэб үбшэн нэрбэдэг байна.

Хоротон хорхой шумуултай, ургамалай үбшэнтэй амжалтатайгаар тэмсэхын тула тэдэнэй илангаяа элбэгээр бии болодог, дэлгэрдэг хаһа болзорыень һайн мэдэжэ абаха хэрэгтэй. Тиигээд байгаа һаа, тэрээнтэй тэмсэхэ, дэлгэрхэһээнь урид һэргылхэ, үгы хэхэ хэмжээ абахада таатай болохо ха юм.

Нэн түрүүн огородой ургамалнуудай рассадые поли дээрэ эртэшэг таряад, хаһа саг сооһь азотно утэгжүүлгээр нэмэлтэ тэжээл оруулха, эшыень тойруулан шоройень обоолхо, уһалха, буртаг үбһыень сэбэрлэхэ хэрэгтэй. Хорхой шумуулай дан олон болошоо һаань, химиин зүйлнүүдые хэрэглэжэ, ургамалые саража абаха шухала. Илангаяа ургамалые мэрэдэг эрбээхэйн утэн хорхой, нюргандаа эреэн булуудха, капустада аһадаг батаганаан гэхэ мэтэ хоротод овощые ехээр гэмтээдэг байна. Теплицэ соо ургуулагдадаг үгэрсэдэ шүлһэ татадаг багахан хашаг хорхой аһалдажа, баһал ехэ хохидол ушаруулдаг.

Дээрээ хушалтатай, хушалташьегүй газарта ургуулагдажа байһан номидор стрик, мозаика гэхэ мэтэ үбшөөр үбдэжэ өөдэлдэггүй. Мүн помидорой рассадые хээрэ һуулгаад байхада макроспориоз, фитофториоз, ургамалай дээгүүрхинь ужэхэ гэхэ мэтэ үбшэн нэрбэдэг.

Заримандаа дээрээ хушалтатай газарта ургажа байһан үгэрсын үндэһэн ужэжэ эхилдэг.

Ургамалые харууһалжа ургуулха агротехникын заабариин хазагайруулагдаһанһаа боложо үгэрсэ, помидор баһал муудадаг байна. Жэшээнь, хүйтэн уһаар уһалхада, хүрьһыень зөөлэрүүлээгүйдэ, нэмэлтэ тэжээл үсөөн үгэһэнһөө болодог.

Нёдондо хуурай гандангиуларилтай байжа, овощой ургамалнууд, куузикуе хорхой ехэ гэмтээгээ һэн. Илангаяа утэн хорхойнууд һая гараһан ургамалай нимгэн набшые эдижэ хосороодог байгаа. Утэн хорхой үдэрынь газар нүхэлжэ ороод, һүниндөө гаража ургамалые гэмтээдэг. Тиимэһээ тэрээнтэй тэмсэхэнь бэрхэтэй. Намар газарыень хахалжа, хүрьһыень урбуулһан байбал, хорхойн олонхи үгы хэгдэдэг. Тэрэшэлэн 0,2 процентын хлорофос хоро гү, али метафосой эмульси сүршэхэдэ өөрэгүй.

Нюргандаа эреэн һүрэдэг булуудха бүри май һараһаа бии боложо эхилнэ. Июнь соо тэдэнэр бүри олон боложо, куузику, капустын эшэ намалые ехээр гэмтээнэ. Тэдэнтэй тэмсэхын тула 12 процентын гексахлоран гү, али 2,5 процентын метафос гектарай 15 — 20 килограмм сасаха, үгышье һаа, 0,2 процентын хлорофос сүршэхэ байна.

Июниин тэн багаар капустада батаганаан аһажа захална. Тиимэ хорхойдо эдигдэһэн капустын эшэ һульмиигаад, ягаабтар үнгэтэй боложо, хосордог. Энэ хорхойтой тэмсэхын тула ургамалые һайса уһалха, шоройень обоолхо хэрэгтэй. Мүн рассадые 0.2 процентын хлорофос хоротой уһаар уһалха гү, али гексахлоранай 12 процентээр гектарай 15— 20 килограмм сасаха.

Хабар хожом болотор хүйтэн байһан дээрэһээнь капуста гэмтээдэг хүйршүү утэн хорхой (капустная моль) түрүүшээр ехэ дэлгэрхэгүй, харин тээ, зундаа ехээр олошорхо байна. Июлиин тэн багаар, августын эхеэр тэдэ хорхойтой тэмсэхын тула энтобактерин—3 гэдэг микробиологическа зүйл хэрэглэхэдэ ехэ ашагтай. Тэрэниие 10 литр уһанда 30—50 грамм худхаад сасахада, хүндэ, амитадта ехэ хоротой бэшэ. Түһатай хорхойзүгынүүдтэшье аюулгүй. Эдэ зүйлые дулаандаг байхада, 20 градусһаа доошо бэшэ температуратай сагта хэрэглэхэдэ һайн. Энэ хорхойтой тэмсэхын тула хлорофос хоро сасажа болоно.

Баһал июлиин тэн багаар капуста дээгүүр һүниин эрбээхэй ниидэжэ, утэ түрэһээ хаядаг. Тэрэнь капустын набша сооротор мэрэжэ, гол соогуурнь нүхэ хэжэрхидэг байна. Тэрээнтэй тэмсэхын тула эндэ дээрэ хэлэгдэһэн онол аргануудые хэрэглэхэ ёһотой. Илангаяа эрбээхэйнь утэеэ хаяад, тэдэнэйнь гэр сооһоо гаража эхилхэ үеэрнь хоро сасахада ашагтай байдаг.

Нигээд июниин тэн байгаар һонгино, мангирта баһал батаганаан хорхой ехэ аюул ушаруулна. 0,2 процентын хлорофос хоро 7—10 хоноод лэ дабтажа сүршэхэдэ тэдэ хорхойнууд үгы болодог. Тэжээлэй дабһа хэрэглэхэдэ өөрэгүй.

Дээрээ хушалтатай газарта үгэрсэ ургуулхадаа тэрэнэй үбшэлхэгүйн тула халуун дулааниень, агаарайнь шииг нойтые таарамжатай байлгаха хэрэгтэй. Теплицэ соо һүниинь 18—20 градус дулаан, агаарынь 80—90 процент шииг тэй, үдэртөө 30 градусһаа халуун бэшэ байха зэргэтэй. Үгэрсын сайража үбшэлөө һаань, эшынь хажуугаар бусалгаһан избёосхо үбэнүүлхэ ёһотой. Үбдэһэн эшэнүүдыень түүжэ хаяха байна. Дан ехээр үбдөөд байгаа һаань 0,5 процентын ТМТД хороной суспензи 0,5 процентын [...] габон байбинтай уһа сүршэ[...]. Помидорые стрик үбшэн[...] хамгаалхын тула 0,05 [...]центын марганцевокисло[...]ли уһанда худхажа, эшэ [...]ша дээгүүрнь адхаха шу[...]. Гурба недели болоод лэ, 2-[...] дахин дабтажа адхаха ёһо[...]. Помидорые бусад үбшэн[...] хамгаалхын тула 1 про[...]тын бордосско шэнгэн зү[...] хлорокиситэй зэд, цинеб [...] мэтэ зүйлнүүдые хэрэгл[...] болоно.

Огородой ургамалнуу[...] хорхой шумуул, үбшэн[...] хамгаалжа, һайнаар ха[...]һалжа шадаа һаа, үндэр [...] ургаса абтаха байна. Д[...] дурсагдаһан хүдэлмэриие [...] болзор сооһь, агротехни[...]нарин заабаряар хэрэгл[...] ашаг үрэтэй байхань лаб[...]

А. БОТОЕВА,
ургамалые хамгаалха республикын станциин лабораторние даагша.

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Указ

РЕСПУБЛИКЫН АРАДАЙ ГЭГЭЭРЭЛЭЙ ХҮДЭЛМЭРИЛЭГШЭДТЭ БУРЯАДАЙ АССР-эй ҺУРГУУЛИИН ГАБЬЯАТА БАГША ГЭҺЭН ХҮНДЭТЭ НЭРЭ ЗЭРГЭ ОЛГОХО ТУХАЙ

Арадай гэгээрэлэй хэрэгтэ габьяатай байһанайнь түлөө **Буряадай АССР-эй һургуулиин габьяата багша** гэһэн хүндэтэ нэрэ зэргэ олгохо:

Бурлаков Степан Федосовичто—Буряадай АССР-эй гэгээрэлэй министерствын ахалагша инспектор.

Бусыгин Анатолий Ивановичта—Улаан-Үдын аймагай Гүрэльбын найман жэлэй һургуулиин директор.

Бухаев Матвей Владимировичта—Улаан-Үдын тусхай техническэ мэргэжэл олгодог 12-дохи училищиин директор.

Зикторова Надежда Серафимовнада — Прибайкалиин аймагай Старотатауровска дунда һургуулиин багша.

Елистратов Федор Аниксвичта—Бэшүүрэй аймагай Потанинай дунда һургуулиин багша.

Кондратюкова Надежда Григорьевнада—М. Н. Ербановай нэрэмжэтэ Буряадай хүдөө ажахын техникумэй багша.

Манзанова Гера Александровнада—Улаан-Үдэ хотын техническэ мэргэжэл олгодог 16-дахи городской училищиин багша.

Николаева Нина Ивановнада—Улаан-Үдэ хотын 33-дахи дунда һургуулиин багша.

Хоренов Даниил Михеевичтэ — Хойто Байгалай аймагай ажалшадай депутадуудай аймагай Соведэй гүйсэдкомой арадай гэгээрэлэй таһагые даагша.

Цогтоева Александра Бадевнада — Хурамхаанай аймагай Хурамхаанай дунда һургуулиин багша.

Ченкирова Антонина Никитичнада—Улаан-Үдын кооперативна техникумэй багша.

Щербакова Ксения Даниловнада—Улаан-Үдэ хотын 48-дахи дунда һургуулиин багша.

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ Б. СЕМЕНОВ.

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Секретарь В. ДУБРОВСКИЙ.

Улаан-Үдэ, Соведүүдэй байшан.
1973 оной июнийн 20.

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Указ

РЕСПУБЛИКЫН ФИНАНСЫН, ТҮСЭБЛЭХЫ ОРГАНУУДАЙ БОЛОН ГҮРЭНЭЙ СТАТИСТИКЫН ОРГАНУУДАЙ ХҮДЭЛМЭРИЛЭГШЭДТЭ БУРЯАДАЙ АССР-эй ГАБЬЯАТА ЭКОНОМИСТ ГЭҺЭН ХҮНДЭТЭ НЭРЭ ЗЭРГЭ ОЛГОХО ТУХАЙ

Финансын болон экономическа ажал эмхидхэхэ, арадай ажахые түсэблэхэ, тоо бүридхэхэ хэрэгтэ габьяатай байһанайнь түлөө **Буряадай АССР-эй габьяата экономист** гэһэн хүндэтэ нэрэ зэргэ олгохо:

Алдохина Анна Владимировнада — Буряадай АССР-эй гострудсберкассын управлениин оперативна таһагай начальник.

Баранова Лина Стефановнада — Улаан-Үдын ноохо угаадаг фабрикын ахалагша экономист-нормировщик.

Боржонов Борис Матвеевичтэ — Буряадай АССР-эй Госпланай капитальна барилгые түсэблэхэ секторэй начальник.

Гантимурова Лидия Николаевнада — Яруунын райпотребсоюзай ахалагша экономист.

Игнатюк Валентин Лаврентьевичтэ—колхоз, совхозуудай хүтэлбэрилхы кадрнуудые бэлэдхэдэг Буряадай хүдөө ажахын техникумэй ахалагша багша.

Лумбунов Гуро Бальчиновичта — Улаан-Үдын аймагай Госбанкын Тарбагатайн отделениие даагша.

Милонова Маргарита Трофимовнада — ажалшадай депутадуудай Октябрьска райсоведэй гүйсэдкомой финансын таһагые даагша.

Пелихов Николай Андреевичтэ — Буряадай Статистическэ управлениин дэргэдэхи машинно-тоололгын станциин начальник.

Фролова Екатерина Фадеевнада — Буряадай АССР-эй финансын министерствын гүрэнэй олзо доходой таһагай начальнигай орлогшо.

Шурыгина Мария Акимовнада — Буряадай 25 жэлэй ойн нэрэмжэтэ Улаан-Үдын нарин сэмбын фабрикын түсэблэлгын таһагай начальник.

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ Б. СЕМЕНОВ.

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Секретарь В. ДУБРОВСКИЙ,

Улаан-Үдэ, Соведүүдэй байшан.
1973 оной июнийн 20.

БурАССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Указ

НҮХЭД Е. Е. ТАРМАХАНОВ, А. Г. ТУЙСК ГЭГШЭДТЭ БУРЯАДАЙ АССР-эй НАУКЫН ГАБЬЯАТА АЖАЛ ЯБУУЛАГША ГЭҺЭН ХҮНДЭТЭ НЭРЭ ЗЭРГЭ ОЛГОХО ТУХАЙ

Эрдэм наукын талаар габьяатай байһанайнь түлөө **Буряадай АССР-эй наукын габьяата ажал ябуулагша** гэһэн хүндэтэ нэрэ зэргэ олгохо:

Тармаханов Ефрем Егоровичто—түүхын эрдэмэй доктор, профессор, Буряадай гүрэнэй Д. Банзаровай нэрэмжэтэ багшанарай институдай СССР-эй түүхын кафедрые даагша;

Туйск Александр Гансовичта—экономикын эрдэмэй кандидат, СССР-эй Наукануудай академиин Сибириин отделениин Буряадай филиалай экономическа шэнжэлгэнүүдэй таһагай лабораториие даагша.

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ Б. СЕМЕНОВ.

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй секретарь В. ДУБРОВСКИЙ.

Улаан-Үдэ, Соведүүдэй байшан.
1973 оной июнийн 20.

Любовь Вишнякова Улаан-Үдын нарин сэмбын фабрикада хүдэлдэг болоһоор хоёр жэл болобо. Мүнөө Люба аха нүхэдһөө нэгэшье гээгдэнгүй ажалладаг болонхой. Залуу басаганай ажалда хамта хүдэлдэг нүхэдынь туһалдаг. Люба энэ цехтэ хүдэлдэг Е. П. Даниловае хүндэлдэг, тэрэнэй заажа үгэһэн юумэнүүдые ойлгохо, ажалдаа заатагүй хэрэглэхэ гэжэ оролдодог. Люба багшатайгаа жэлэйнгээ түсэб декабриин 5-да дүүргэхэ, 600 килограмм утаһа түсэбһөө гадуур алмаха гэһэн уялга абаа.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: залуу хүдэлмэрилэгшэ Л. Вишнякова.

Д. БАЛДАНОВАЙ фото.

Цырен-Дулма Дондокова

Буряадайнгаа 50 жэлэй ойдо зорюулнам

ЭХЭНЭР, ШАМДА АЛДАР СОЛО!

Шинин дүрын урда, эхэнэр,
Шэмээгүи зогсономди бидэнэр.
Хэн зураашан шамайе зураад,
Хээрын шуурга шэнгээһэн һүрыеш,
Хэр угай эхын инаг дүрыеш
Хэлэжэ, харуулжа шадааб?
Энэ зураашан Рафаэльш бэшэ,
Рембрандт, Рубенсш бэшэ,
Эрхим хурса биирэтэй
Энэ жаргалта байдалнай.
Энэ жаргалта байдалые
Эхэнэр, ши эблүүлэлсээш.
Мянга түмэн хирпиисые
Мантан ордондо нэмэлсээш.
Энээгээрээшье, бодоод үзэхэдэ,
Эгээл һайхан Хүн, шам тухай—
Эхэ тухай,
Эхэнэр тухай
Хэлэхэ, бэшэхэ бодолнууд
Хэды олон бэ, нүхэдүүд!
Эдэ зорюулгануудые хүлеэн абаха
Эрхэ шамда бии!
Этигэлтэ Хүн, ши энгэртээ—
«Эхэ герой» гэһэн тэмдэгтэйш.
Эрэлхэг ажалаараа үбсүүндээ—
Социалис Ажалай Геройн
үнэмшэлгэтэйш.
Харин шимнай сэдьхэлдээ—
Халуухан үлгым дуутайш.
Балшарые үбэр дээрээ үндылгэжэ,
Баатар болгодог суутайш!

* * *

Буурал Эхэ,
Буряад Эхэ,
Буладые нугалһан Эхэ,
Галабай гүн руу ошоош һаа,
Гарбалшни газар дээрээ
Галханиеш дүлэтүүлэн дэбжээгээ.
Эгээл бага ашашни
Эхилэн һургуулида оробо.
Багаһаа хойшо ашанаршни
Баран нимэ заншалтай.
Өөдөө ехэ болоходоо,
Өөрын дуратай мэргэжэлтэй.
Хэн багша,
Хэн эмшэн,
Хэн солото хонишон,
Хэн суута һаалишан,
Ажал бүхэн хүндэтэй,
Ажалша хүн—нэрэтэй.
Иимэ болохын түлөө
Эрхим хубисхалшад залияа үгөө.
«Бүхы ороной үгытэйшүүл, нэгэдэгты!
Бүсэгүйшүүдшье тэмсэгты!» —гэһэн
Хуби заяанайнгаа нангин уряа
Хургаараа даран эхэнэр уншаа.
Бүһөө эхэнэр шангадхаа,
Бүтэдын зэргэдэ жагсаа.
Буряадшье эхэнэр талада үлөөгүй,
Бурьялма хүсэниинь һүнөөгүй.
Мандаһан наран тээшэ
манаа дахуулһан
Мария Михайловна Сахьяновагайнгаа
урда
Магтаалыень дуудан хүндэлэе:
«Булта бидэ омогорхонобди
Булад шэнги танай зоригоор
Арбан долоотой буряад басагахан аад,
Агуу ехэ Октябриин хубисхалай
Алтан үнгэтэ туг асаралдаат,
Амисхал, ами наһан, ажабайдалынь
Арбан хурганайнгаа үзүүр дээрэ барин,
Ами наһанайнгаа хилгааһа дамжан
асаралдаат.
Тарилсаашьеш, табилсаашьеш,
малталсаашьеш.
Табин жэлэйнь алтан ойгоорнь
Автономито Буряад республикаа
Амаршалхала, абгай, ерээт.
Түрүү болон һуугты,
Түрэ нарыемнай харагты.
Республикынгаа дурасхаалта ойдо—
Эрхим солонууд ойндо.
Наашаа, абгай, һуугтыл даа,
Намтарнууд тухай дуулагтыл даа.
Абай Гэсэрэй тоонтые
Абжаа баатарнууднаи шэнэдхэлсээ.
Ногоодой сэсэнэй ашанар
Номин дайдаяа шэмэглэлсээ.
Эрхимэй эрхим ажалшадаймнай,
Энеэдэ зугаатай басагадаймнай
Эхэ нютагынь Буряадтал,
Эбхэрмэ Байгалай урдал.
Харыт даа энээхэн зураг,
Клавдия Филипповагай зураг.
Мяха-консервымнай комбинадай
Мастер гүб даа, ехэ гарай.
Анха түрүүн анхаралыетнай
Аляа зангынь татаха.
«Ажалшан гүби даа», —гээд
Амаршалан гарыеш бариха.
Барихадаа гарыень мэдэхэгүйш,
Баатарай гэжэ этигэхэгүйш,
Ажаллахынь лэ харахадаа үнэншэхэш,
Абаһаар ойлгоогүйгөө гэмшэхэш.
Домог үгэнүүдни эршэтэй,
Долоон баатар гэршэтэй.

* * *

Зэнхэгэр сэхирхэн нютагуудайм
Зэдэ, Хори голнуудайм
Зэрэлгээтэ талым һэрюулэн
Зэлэ татаха хонид хушууран.
Хэлээшгүйдэм, эхилээшгүйдэм,
Хэд бэ гэжэ таниба хэбэртэйт.
Бордоһо шуургатай,
Бороо хуратай
Жэлэй дүрбэн саг соо
Жэдүүлэн гү, хургуулан хонидоо.
Арадай зөөри арьбадхадаг,
Альган дээрээ олодходог—
Үрінэр байха Буряадай
Үбсүүндээ Алтан Одотой.
Намжаа Хориин басаган
Намжилма Тогмитова
Наран хадынгаа араар
Намтараа бэшэдэг үндэр ажалаар.
Домог үгэнүүдни эршэтэй,
Долоон баатар гэршэтэй.

* * *

Цыремпилова Гомбо-Сүрэн
Шэбээ Зэдэ уудамдаа
Сэсэгээр бэшэ, хонидоор
Угалза гүрэн зохидоор
Үбэл байна гү, зун гү
Үнэтэ угалза гүрэгдэжэл байдаг.
Үдэр байна гү, һүни гү
Үндэр ажал ябажал байдаг.
Эршэтэй эрхим алхамаа
Эрхим хонишон Гомбо-Сүрэндэ
найдадаг.
Зэдэ голшье долгидоо,
Зэрэлгээтэ талашье һонороо
Буряадайм басаган Гомбо-Сүрэндэ
Бултыень, сүмыень найдадаг.
Домог үгэнүүдни эршэтэй,
Долоон баатар гэршэтэй.

* * *

Табан хушуун малаймнай
Табанай түрүү үнеэн.
Сагаан эдеэ салгидуулдаг—
Сагаагшамнай хүндэтэй нилээн.
Һүн дээжые
хүүюулһэн, бүүюулһэн,
Хододоол халима хүнэгтэй,
Холо, ойгуур хүндэтэй
Надежда Лазаревна Тадвашкина
Нарата дэлхэй дээрээ
Нарантайл тэмсэдэг хүн юм.
Үглөөнэй наранда нэгэтэшье
Үрдюулээ гэжэ үгы юм.
Үни һааһан һүеэ эюулжэ байхадань,
Үрдюулһэн наран эшэмгэй
Үндэрэй саанаһаа эмнид гээ.
Нара үрдидэг Надежда Тадвашкинада
Нарата соло намтартань ходо.
Иимэл хадаш баатарай одон—
Энгэрэйш толон.
Домог үгэнүүдни эршэтэй,
Долоон баатар гэршэтэй.

* * *

Мүнгэн тала Сэлэнгын аймагта
Мүшэ одо хүнэг хүнэгөөр
Үдэшэ үглөөнэй сэлгеэнээр
Үнеэн дороһоо тодоношо—гээ һаа,
Пэлжэд Жалсановае гэнэдхээн,
Пээ! Гүүлэхэгүйш тиимэ бэлээр.
Үльгэрэй гэжэ һанаһан юумэнүүдни
Үнэн бологшо, этигэнэ бэзэт, нүхэдни.
Шэнэ солын түрэһэндэ
Шэнхинүүлэн бария эхэнэртэ.
Энэ солын эзэн
Энгэр дээрээ хоёр сагаан мэнгэтэй,
Эльгэ сэдьхэлдээ
Эхын нрагуу дуутай.
Харахада Пэлжэд, Балжадууд—
Хам ороходоо баатарнууд.
Домог үгэнүүдни эршэтэй
Долоон баатар гэршэтэй.

* * *

Тоёон, би шамай
Эгтээ магтаа бэшэб,—гээд
Томохон лэ манай поэт
Өөрынгөө үе саг соо
Үндэр зохёол бодхоо.
Энэ зохёол газар дороһоо
Эхэнэр баатар олоо.
Раиса Тарасова бэдэрэгшэ,
«Агуу поэт» гэлсэгшэ.
Гар дээрээ бүмбэрсэг табяад,
Галынь суранзаар татаад,
Арадайнгаа түлөө басагамнай
Алтан зүрхыеньшье газарай
Сохилдуулжа шадаха аргатай,
Сохом поэт алдартай.
Раисахамни, басагамни гээд,
Ашата эжынь эрхэлүүлдэг бэлэй.
Раисамнай баатар гээд,
Арад зониинь найдадаг үнинэй,
Домог үгэнүүдни эршэтэй,
Долоон баатар гэршэтэй.

* * *

СССР орон соогуураа
Сэмбэ нэхэлгээр суурхаһан
Даруу буряад эхэнэр
Дарья Касьяновна Тумуровал даа.
Хүндэтэ нүхэднай тулгатай,
Хүдэлмэришэнэй зэргэдэ хуягтай.
Олон табан үгэгүй,
Олониитын ажалда үгы гэхэгүй.
Түрэл партиингаа урда,
Түүхэтэ XXIV съездын үмэнэ
Хэды шэнээн сэмбэ
Хэжэ гаргадагаа хэлээл.
Харюусалгын ехэ гэнтэ
Һанааень зобоон мэгдэхээгээл.
Һанан, һанан дахяад,
Һабан зүрхөө баряад,
Нютагайхинайнгаа урда
Нюуха нөөхэгүй мэдэрээл,
Утаһанай ээрүүлэй хүүеэн соо
Хүхин, хүхин хөорөөлши,
Хэды ута утаһан
Хэмжээ дабалтыш эрьеэб...
Хэзээ заяанай шунаһан
Хибэсшни ябтаран эбхэрээд..
Домог үгэнүүдни эршэтэй,
Долоон баатар гэршэтэй.

* * *

Сэмбын ээрүүлэй
эбхэрһэн шэнги
Шэнхинээтэ Сагнай
эбхэржэл байна...
Эбхэлее бүхэндэнь —
Эхэ оронойэмнай амжалта
Эбхэлее бүхэндэнь —
Эрхэтэдэймнай дабалта.
Ургамал модон үндэһэнһөө —
Угсаата хүн түрэлһөө, — гэжэ
Манай түрэл узуур —
Мандаһан Балта Хадуур.
Балта Хадуур һүлдэтэй
Совет хүн
Һаһал тусгаар заншалтай
Үмсын бэшэ зантай,
Үргэн хамтын замтай!
Хамтымнай замай жолоо ута.
Хаанаш ябахада,
Альган соо бата.
Үндэр дээрэ хүмүүжэлнай
Үргэн замай туужал.
Энэ туужа
Эдир байхаһаа эхилдэг.
Эльгэ зүрхэндэ
Эдеэ хоолдол шэнгэдэг.
Эндэ хэлэгдэһэн долоон
эхэнэр баатарнуудай
Һаглагархан басагад ябаһаниинь
Һаял шэнги һанагдана...
Сагай табараан,
Сабдирай хатараан
Зунай һүнидэл түргэнүүд,
Зулаа бадараана үдэрнүүд...
Хүл нюсэгэн үхибүүд
Хүсэхөө гүйлдэнэ, хурданууд...
Нарата үдэрөө хүсэхэ гэжэ намнаа,
Наран бүмбэгэ сохихо гэжэ
шамдаа.
Гэнтэ нэгэ мэдэхэдэнь,
Гээгэнүүдшье утá болонхой.
Гэшхэдэлшье шангаданхай,
Өөрын хүсэл бодолтой,
Өөрын шүтэл Одотой.
Хүсэд хүн болооб,
Хүнэй хэлэһээр ябахаа болёоб—гэжэ
Сабдирайнгаа дэлиэ адхаад,
Һашһаал харайлгана, харайлгана
Шангаар морёо шабхадаад.
Алиниһаа мүнөө һураа һаатнай:
«Алдар солын түлөө ябаагүйб.
Алтан мүнгэнтэйш яряагүйб.
Хүн түрэһэн золдоо
Хүнэй түлөө оролдооб.
Бэдэрһэн хүсэлдөө хүреөб,
Бэрхэдээл гүйлгэжэ хүсооб»...
гэхэл даа.

Зүб лэ даа.
Тиихэдэшье һаглагархан басагахадууд
Тэшхэрхэй гүйлдэжэ энэ ерээ.
Баһа мүнөөшье һаглагархан
басагахадууд
Баһал, баһал гүйлдэнэ...
Нарата үдэрөө намнана,
Наран бүмбэгэ самнана.
Тэрэ сагташье баатарнууд
Тэнгэри доро ябаһан лэ байха...
Үнгэрһэн үедэшье басагадууд
Үргэн орондоо байһан лэ байха.
Теэд минии үе сагай хүнүүд
Алиш үеын хүнүүдтэл
Адли бэшэл даа, үлүүнүүд.
Үндэр тэнгэридэ үлүүнүүд,
Үргэн дайдадааш үлүүнүүд,
Миниил һанахада үлүүнүүд.
Минии үе сагай —
Хүнүүд, хүнүүд үлүүнүүд!
Сабдир моридой
гэшхэдэл ондоо.
Саг сагай
Һэдэл ондоо, — гэжэ
XX-дугаар зуун жэлэй хуудаһанууд
хурса хургадай хээтэйл.
Мүрэн голнуудтань —
Мүндэлнэ уһан — Зайн
станцинууд.
Долги мушхаһан хүүюурнүүдэй
Домогто хүсэниинь энэ үеын
Хүнүүдэй.
Ашата Ленинэй хараагаар
Ангар, Енисей баатарнууд түроо.
Сүлэлгын орон байһан Сибирьнай
Сүм баатарнуудай орон болонхой.
Энэ баатарнууднай
Эндэ тэндэһээ ерэһэнш бэшэ.
Гэсэрэй баатарнуудтал
Тэнгэриһээ бууһанш бэшэ.
Гэртээ, түрэһэн газартаа
Гамгүйхэн туйлалта дабахадаа,
Баһал «дайгаа» даража,
Даагаа һүүлдэбэ.
Дайн дажарай
дарита галнуудш, бэшэ,
Ленинэй хүсэлэй дүлдэхэгүй галнууд,
энхэ амгаланай галнууд
Электрын зам —
Эндин тэмээн аранганууд
Эхэ орон соогуурнай
Энэбди гэлдэһэндэл,
Элихэн тобойлдоно —
Эдэ гэршэнүүд.
Баатарнуудаймнай «дайлалдаһан»
газарнуудаар
Эб найрамдалай шэнэ хотонууд —
Аба Ленинэй ашанар дайралдаха,
Абяа шууяагаа
Аглаг тайгадаа
Тунаан, тунаан сайралдаха.
Баабгайта, талын эзэд —
Баһал һаглагархан үхид
Нарата үдэрөө эрьюулэн гүйлдэжэ,
Наран бүмбэгэ шэдэн урилдаха.
Сагшье Сагтаяа урилдаха,
Сагаан, Хара баабгайнууд
барилдаха.
Саг саашаал табарха,
Сабдир морин хатарха...
Хүнүүдэй мянга түмэн нюур
Хүсэлһэн нюдэндэтнай эреэлжэлэн,
Хүхюун дүүжэн һэжэн.
Хүхэ огторгой хүрэсэ,
Хүнүүд, хүнүүд һэгшэн,
Хүүесэ эрьелдэхэ шэнээ мэдэсэ,
Үе сагууд ошожол байха
Үндэһэтэ газар эрьежэл байха,
Эрьег лэ эб найрамдалай эрьюулгээр,
Эжы абымнай һэгшүүлһээр.
Замбиин зүрхэнэй
Сохилжо байхын түлөө.
Замбиин нюдэнэй
Анихагүйн түлөө —
Түшэг ехэ СССР гүрэн,
Түймэр — дайнтай тэмсэдэг
эрхэтэн —
Жүдхэхэшье, идхахашье — зүб!
Зүбэй оройдо — Зүблэлтэ засаг!
Зүбэй оройдо — Коммунис манай
партн!

Дурасхаалта энэ жэлдэ —
Дуунуудтай булта — Партидаа,
Дурануудтай хамта — Партидаа!

Россин эгэшэ дүү республиканууд

«МОСКВИЧАЙ» БҮЛЭ ОЛОШОРНО

ИЖЕВСК. Хүнгэн автомобильнуудай шэнэ модель зохёоһон Ижевскэ автозаводой бүлэг конструкторнуудые СССР-эй арадай ажахын туйлалтануудые харуулха выставкын главна комитет алтан ба мүнгэн медальнуудаар шагнаба.

«Иж-Ралли», «Иж-2715», «Иж-Комби» түхэлэй хүнгэн автомобильнууд һураг суудa гараһан «Москвичай» бүлэдэ нэмэбэ.

«Иж-Ралли» түхэлэй машина спортдо дуратайшуулай дунда мэдээжэ болоһоор үнинэй юм. Олон жэлдэ үрэ ехэтэйгээр ашаглагдадаг байһан дээрэһээ СССР-эй ДОСААФ-ай ЦК-гай нэгэдэхи шатын дипломоор шагнагданхай. «Иж-Ралли» түхэлэй машинаар уласхоорондын ба бүхэсоюзна мүрысөөндэ хабаадалсагшад түрүү һуури эзэлжэ, нэгэнтэ бэшэ шанда хүртэһэн юм.

«Иж-2715» түхэлэй «Москвич» ашаанай машина юм. Урдынхидаа орходоо кузовынь бага зэргэ ехэ болгогдонхой. Худалдаа наймаанай, коммунальна ажахын ба һуудал байдалай хэрэглэмжэ хангадаг эмхинүүдэй хүдэлмэрилэгшэдтэ байгша ондо 35 мянган «Иж-2715» түхэлэй машина үгтэхөөр хараалагдана.

Ижевскэ заводто «Иж-Комби» түхэлэй машина бүтээгдэжэ эхилээ. Байгша ондо 3 мянган тиимэ машина гаргагдахаар түсэблэгдэнэ. «Москвич-412» машинада орходоо досоодо талань уужам болгогдоо, табан үүдэтэй, мүн газаа талань бүри һайн болгогдонхой. Урда һуудалайнь түшэлгэ гэдэргээ унагаагдахаар түхеэрэгдээ. Тиимэһээ машина соогоо унтари заһахада бүришье зохид болоо. Тиигэжэ иимэ машина холын аяншалгада удаан саг соо хэрэглэхэдэ һайн гэжэ тоологдоно.

Ю. КЕДРОВ,
ТАСС-ай корр.

ХУРЯАЛГАДА БЭЛЭН

ЙОШКАР-ОЛА. Марийн АССР-эй Медведевскэ районой «Семеновский» совхозой таряалан дээрэһээ ороoһоной баян ургаса хүлеэгдэнэ. Республика доторoo түрүү энэ ажахын таряашад гектар бүриһөө 30 центнерһээ бага бэшэ ургаса хуряахаар зорингжонхой.

— Украинын комбайнернууд һайн һайхан үүсхэл гаргаа, — гээд Ленинэй орденто комбайнер Владимир Быков хөөрэнэ. — Ороoһо таряагаа богони болзорто гээлтэ хоролтогүйгөөр хуряажа абалга хадаа механизаторнуудай нангин уялга болоно. Бидэнэр тиимэ дуршэлтэй болонхойбди. Иван Извозчиковтой сугтаа нэгэ поли дээрэ гурбадахи жэлээ «Сибиряк» түхэлэй хоёр комбайнда хүдэлхэмнай. Эрхим һайн машина! Өөһэдымнай хүбүүд туһалагшанар болохо юм: Иванай Виктор дунда һургуули, минии Виктор—наймадахи класс дүүргэхэнь.

Байгша ондо сагай улариалай нёдондонойхиһоо тиимэ һайн бэшэшье һаань (30 градус хүрэтэр халуун, мүртэй бороoншье ороогүй), совхозой таряашад агротехникын ёһо гуримуудые нарин нягтаар сахин ажаллажа, ороoһо таряанай баян ургаса ургуулаа. Намар таригдаһан полидо хабартаа эртүүр азотно үтэгжүүлгэ самолетдоор тараагдаа, тусхай сеялкээр хүрьһэндэнь нитрофоска оруулаа, тиигээд бүхы таряалангаа борнойлоо һэн. Энэнь ган гасууртай тэмсэхэ эгээ һайн онол арга болоно

— Хуряалгын эхилтэр һара шахуу саг үлэбэ. Теэд бидэнэр энэ ажалдаа түгэс бэлэн болонхойбди, — гээд В. Быков хөөрөөгөө үргэлжэлүүлнэ. — Комбайнууд сүм заһабарилагдажа, ороoһоной гээгдэхэгүйгөөр түхеэрэгдээ.

Бидэ хоёрто 450 гектар ороoһоной таряалан даалгагданхай. Ургасаяа үдэр бүри шахуу хаража байнабди. Оройдоол 10—12 үдэр соо хуряаха хүсэлэнтэйбди. Гектар бүриһөө 35—37 центнер ороoһо таряан абтаха гээд найданабди.

Украинын комбайнернуудай уряа бэшэгые зүбшэн хэлсээд, «Семеновский» совхозой механизаторнууд июлиин дүүрэтэр хуряалгын бүхы техникэ заһабарилжа дүүргэхэ, намар таригдаһан ороoһоёо оройдоол 10 хоног соо, хабарайхиие—14 хоногто хуряажа дүүргэхэ гэжэ шиидэһэн байна.

В. АЛЕКСЕЕВ,
ТАСС-ай корр.

ТАРЯАШАД ЯАРАНА

УФА. КПСС-эй ЦК-гай һайшааһан Украинын комбайнернуудай хандалга бэшэгые Башкирай хүдөөгэй ажалшад һайшаан дэмжэжэ байна. 5 миллион 900 мянган тонно ургаса хуряахаар хараалһан социалис уялгаяа амжалтатайгаар дүүргэхын түлөө хуряалгын бүхы техникэ һайнаар, богони болзорто заһабарилхын түлөө республикын механизаторнууд мүрысөө дэлгэрүүлбэ. Чекмагушевска районой ажахынуудай бүхы комбайн болон жаткануудай 98 процентнь заһабарилагдажа, хуряалгада бэлэн болгогдоод байна. Карл Марксын нэрэмжэтэ колхозой бүхы комбайн, жаткануд хуряалгада үглөө мүнөөшье гарахаар бэлэн. Бүхы комбайнуудынь ороoһо таряанай гээгдэхэгүйгөөр түхеэрэгдэнхэй.

Мелеузовска, Илишевскэ, Стерлибашевска районуудай таряашад мүрысөөнэй манлайда ябалсана. Тэндэхи ажахынуудай хуряалгын техникын 80—85 процентнь заһабарилагдаад байна. Энэ жэлэй ороoһо хуряалгын үедэ 16 мянган комбайн ашаглагдахаар түсэблэгдэнхэй.

Р. РУПЫШЕВ,
ТАСС-ай корр.

БАЙГАЛ ХҮНҮҮДТЭ АЛБА ХЭНЭ

«Байгал нуурые сахин хамгаалха тухай гүрэн түрын зүгһөө ехэ анхарал оролдолго хандуулжа байһыень һайшаамаар. Байгалай гол шухала асуудалнуудые Лимнологическа институдай эрдэмтэдэй гүнзэгыгөөр шэнжэлжэ байһан ушар бидэнэй анхарал татажа һонирхуулаа», — гэжэ ошшон тойронхи байгаалние хамгаалха США-гай Соведэй түрүүлэгшэ Рассел Трейн хэлэһэн байгаа.

Мүнөө энэ нуурые сахин хамгаалха, шэнжэлхэ талаар хэгдэжэ байһан гол шухала асуудалнууд тухай хөөрэжэ үгэхэ гүйлтатайгаар АПН-эй корреспондент Лимнологическа институдай директор, СССР-эй Наукануудай академиин гэшүүн-корреспондент Григорий Галазида хандаба.

— Байгал — үзэсхэлэн һайхан, өөрсэ шэнжэтэй нуур мүн. Эндэ бүхы юумэниинь өөрсэ онсо: арюун тунгалаг уһатай — дэлхэйн бүхы тунгалаг сэбэр уһанай табанай нэгэ хубинь эндэ бии; амитадай ба ургамалай аймагуудынь мүн лэ гайхамшаг — 1200 түрэлэй ургамал, амитан эндэ ажамидардаг; тэрэ дэлхэй дээрэ эгээн лэ гүнзэгы — 1620 метр.

Байгалай эмоли манай оронһоо холо саагуур сууда гаранхай. Тиигэбэшье дайнай жэлнүүдтэ энэ хоморой шуһаг, үнэтэ загаһан ехээр баригдажа, нилээд үсөөрһэн байгаа. 1969 ондо омоли барихань хоригдожо, тэрэниие үргэнөөр үсхэбэрилхэ хэрэг эрхилэгдэжэ байна. Омоли үсхэбэрилгын завод-инкубаторнууд жэлдээ нэгэ миллиард жараахай үсхэбэрилжэ, нуур руу табина. 1975 онһоо энэ үнэтэ загаһа промышленна аргаар барилга эхилхэ.

Урдандаа модо урадхуулга Байгал нуурай бүхы амитадай аймагта муугаар нүлөөлһэн байгаа. Тиимэһээ мүнөө модо урадхуулга бүрин болюулагданхай. Байгалда шудхадаг гол мүрэнүүдэй һаба сэбэрлэгдэнэ.

Санаторно-курортын һаргалжа, амаралта, аяншалгын эмхидхэхын тула Байгалай, Байгал шадарай газарые ашаглаха арга боломжонуудые шэнжэлхэ хэрэгтэ эрдэмтэд ехэ анхаралаа хандуулна. Мүнөө Байгал нуурай баруун урда эрьe шадар, мүн аршаан булагуудаараа суурхадаг Түнхэнэй голдо амаралтын газарнуудые байгуулха хүдэлмэри дүүрэжэ байна. Үзэсхэлэн һайхан паркнууд, заповеднигүүд, эртэ үрдын соёлой хүшөөнүүд, аяншалгын баазанууд эндэ байгуулагдана. Хара далай дээрэхидэ орходоо, бүри ехэ нарата үдэрнүүдэй оршодог Байгал далайн оршондо уласхоорондын хүүгэдэй лагерь байгуулха тухай соносхогдоо. Үзэсхэлэн һайхан хадын ташаланда ураи зураашадай уласхоорондын бааза байгуулагдаа.

Эрдэм-шэнжэлэлгын олохон эмхи зургаанууд Байгал нуур шэнжэлнэ. Хүсэлшададаа нэгэдүүлхын тула СССР-эй Наукануудай академиин Сибириин таһагай Президиум нуурые шэнжэлхэ талаар комисси байгуулһан байна. Тус комисси географиин, геологиин биологиин, экономикын ба бусад асуудалнуудые зүбшэн хэлсэнэ. «Байгал дээрэхи асуудалые үндэһөөрнь шэнжэлэлгэ» гэһэн асуудал олоной анхарал татана.

«Байгал нуурые гамтай һайнаар ашаглаха ба үндэһэ һууриень, гүнзэгырүүлхэ тухай» КПСС-эй ЦК-гай, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй тогтоолые бэелүүлхэ тухай асуудал хаража үзэхэ шухала байна. Мүнөө ажахын хүтэлбэрилэгшэд манай зууршалгануудта тон анхаралтайгаар хандана. Жэшээлхэдэ, Сэлэнгэ мүрэн дээрэ баригдажа байһан целлюлозой комбинат ашаглалгада тушаагдажа, түхеэрэлгын бата бэхи байһые харуулха ёһотой.

Манай Лимнологическа институт үргэдэн хүгжэжэ байна. Мүнөө үедэ туршалгын корпусой барилга хэгдэжэ эхилэнхэй. Тэрэнэй хахадта ехэ 8 аквариум байрлаха.

Уулзатараа, Байгал нуур. Байгал баян дэлгэр бай!

Леонид МОНЧИНСКИЙ.
Эрхүү хото.

Социологой тэмдэглэл

ХҮН ЗОНОЙ ҮДЭСЭ ТУХАЙ

«Балалуу уй —базар, баласыз уй—мазар» гэдэг киргиз оньһон үгые иигэжэ тайлбарилдаг: «Үхибүүтэй гэртэ хүхюутэй, базар дээрэхидэл адли, үхибүүгүй гэртэ уйдхартай — хүүр дээрэхидэл адли».

Революциин урда тээ буряад олохон айлда ороходо уйдхар гашуудалтай байһан юм. Хүн зон гээгдэнги байдалтай байжа, медицинскэ туһаламжын үгы шахуу байһан дээрэһээ элдэб социальна үбшэн дэлгэрэнхэй, тэрээнһээ уламжалан, үхибүүд олоороо һаһа барадаг һэн. Совет засагай тогтоһон түрүүшын жэлнүүдэй үедэшье манай Буряадай республикада үхибүүд олоор һаһа барадаг байгаа. БМАССР-эй статуправлениин мэдээсэһэнэй ёһоор, 1925 оной туршада нарай үхибүүдэй 50 процентнь һаһа бараһан байгаа.

Агууехэ Октябрь буряад арадые хосорон һалаха аюулһаа абарһан байгаа. Совет засаг эхэнэрнүүдые зоболонто байдалһаа гаргажа, медицинскэ олон тоото эмхи зургаануудые бии болгохоһоо гадна, хүнэй бэеын элүүр хамгаалдаг олон мэргэжэлтэдые хүмүүжүүлэн гаргаа.

Совет засагай үедэ эдэ бүхы социальна хэмжээ ябуулгануудай бэелүүлэгдэһэнэй ашаар үхибүүд нилээд олоор түрэдэг болоһон байна. 1940 ондо 1000 хүн бүридэ 42,7 үхибүүд түрөө, харин 1926 ондо 1000 хүн бүридэ 33,3 үхибүүд түрэһэн юм. 1959 ондо хэгдэһэн тоо бүридхэлэй үндэһөөр Буряадай бүлэ бүхэндэ дунда зэргээр 4,0 хүн бии байгаа: хото газарта—3,8, хүдөө нютагуудта—4,2 хүн. Энэ тоо РСФСР-тэ, мүн Зүүн Сибириин экономическа бусадшье районуудта ажаһуудаг дунда зэргын бүлын хэмжээнһээ олон байна. Гэхэтэй хамта, 1960 онһоо эхилжэ бүхы орон соомнай, тэрэ тоодо Буряадай республикадашье үхибүүдэй түрэлгэ хорожо эхилһэн байна. Арбан жэлэй туршада (1960—1969 онууд) орон доторнай үхибүүдэй түрэлгэ 1000 хүн бүридэ 24,9-һөө 17 хүрэтэрөө үсөөрһэн байна.

Үхибүүдэй түрэлгэ ямар ушарһаа ехээр хорооб гэхэдэ. нэгэдэхеэр, үнгэрэгшэ дайн эрэ эхэнэрэй хоорондохи тэнсүүриие ехээр хубилгаа. Дайнай үедэ түрэһэн үхибүүд 60-аад оной эхеэр гэр бүлэ боложо эхилһэн байна. Тэрэ үедэ хүнүүдэй үсөөн түрэдэг байһаниинь мэдээжэ. Хоёрдохёор, хүн зоной хүдөө нютагуудһаа гаража, городто ажаһуудаг болоһон ушар зоной олошоролгые үсөөрүүлээ. Гурбадахяар, шэнэ бүлэнэр үхибүү түрэлгөө хизаарладаг болоо.

Мүнөө үедэ СССР-тэ ажаһуудаг бүлэ бүхэн дунда зэргээр 2,9 үхибүүтэй. Экономическа талаараа хүгжэнги бусад оронуудтай сасуулан харабал, энэ хэмжээн нилээд ехэ гээшэ.

Тиимэһээ мүнөө үеын бүлэ бүхэн 2—3 үхибүүдһээ бүридэнэ.

РСФСР-эй Сибириин хубила. Алас-Дурна зүгтэ, Хойто Кавказда үхибүү олонтой бүлэнэр нилээд олон. Зүүн Сибириин арадуудай ёһо заншалые хараадаа абаа һаа, Буряадай АССР-тэ, Тувада, Яхадта эгээл олон үхибүүд түрэнэ.

Хүдөө нютагуудта ажаһуудаг буряад бүлэнэр хото газарнуудайхида орходоо нилээд олон үхибүүтэй, Энэнь тоо бүридхэлэй дүнгүүдээр, научно-шэнжэлэлгын материалнуудаар, сельскэ Соведүүдэй дансануудаар тайлбарилагдана. Жэшээнь, Зэдын аймагай Борьёогой совхозой бүлэнэрэй 25 гаран процентнь дунда зэргээр 4—5 гү, али үшөө олон үхибүүтэй. Үшөө нэгэ жэшээ. Кабанскын аймагай Ранжурово тосхондо колхозой жолоошон Казан Абзаевич Гиргушкинай бүлэ ажаһуудаг. Тэрэ бүлын эзэн мүнөө 46-тай, һамганиинь—Антонина Цыреновна 37-той. Энэ залуу бүлынхид сугтаа ажаһууха үедөө 15 үхибүү түрэжэ хүмүүжүүлээ. Һаяар үшөө нэгэ үхибүү хүлеэнэ. Эндэхи бүлын гэшүүн бүхэн бэе бэеэ хүндэлдэг, доро дороо уялгатай, гэр соонь эмхи гуримтай. Эндэ хэрүүл шууяа дуулдахагүй. Ехэшүүлынь багашуулдаа саг үргэлжэ һаналаа табижа байдаг. Хоёр ехэ хүбүүдынь хүдөө ажахын, технологическа институдуудта һуралсадаг. гурбадахинь Совет Армида алба хэнэ. Люба басаганиинь авиазаводто хүдэлхэ зуураа, үдэшын авиатехникумдэ һуралсадаг, бэшэ үхибүүдынь һургуулида ябана. Табан багашуулынь гэртээ байжа, эхэдээ туһалдаг юм.

Имэ ехэ бүлэнүүд манай республикада үсөөн бэшэ. Гансахан эхэ геройнууд 1000 гаран тоологдоно. Эдэ бүлэнүүдые научна талаарнь шэнжэлхэ гээшэ угаа һонирхолтой байна.

Совет гүрэн олон үхибүүтэй ганса бэе эхэнэртэ ехэ туһа хүргэнэ. Тэдэнэй нарайлха үедэ амаралта үгэдэг. Тиихэдээ салин хүлһынь үгэдэг. Манай орон дотор жэл ерэхэ бүри яслисаадууд олошорно. Совет бүлэнэрэй материальна байра байдал һайжарна.

Манай Буряад орондо революциин урда тээ зарим бүлэнэртэ үхибүүд олоор түрэдэг байгаашье һаа, ехэ болотороо ажаһуудаггүй байһан. Тиимэһээ олон үхибүүтэй байха гээшэ ашатай туһатай гэһэн һанамжа хэдэн зуун жэлэй турша соо социальна байгууламжа бүхэндэ бүрилдэн бии болоһон.

Социализм хадаа бэе бэедээ харша ангинуудые усадхажа, түрэлхидые үхибүүдһээ экономическа талаарнь дулдыданги бэшэ болгоо. Тингэжэ түрэлхид хүгшэрхэдөө гүрэнэй тэдхэмжэ доро ажаһууха аргатай болоо.

Үхибүүд бүхэн эхэ эсэгынгээ талаһаа анхарал хүлеэхэһээ гадна, материальна гаргаша хэрэглэдэг байна. Тиимэһээ бүлэ бүхэн үхибүүдые хүмүүжүүлхэ зуураа, өөһэдынгөө али бүхы хэрэглэмжые хангахые хүсэдэг юм. Тингэжэ хэды үхибүүтэй болохоёо өөһэдөө бодомжолно, һахадааб гэхэдэ, үе сагай хубилха бүри эртэ урданай һанамжануудшье хубилна.

Ажалшадай ажаһуудал һайжараа. Хүнүүд һайнаар хооллодог, хубсалдаг болоо. Хүн зоной байра байдалшье саг үргэлжэ һайжарна. Энээнһээ уламжалан, үхибүүдые түрэлгэ олошорхо зэргэтэй гэжэ тухайлхаар байгаа. Тиэд орон соомнай, мүн хэдэ хэдэн республика, областьнуудта үхибүүдые түрэлгэ үсөөрһэн байна. СССР дотор бүхы дээрээ хүн зоной үдэсэ багашаг: 1965 ондо 1,1 процентээр, 1970 ондо—0,92 процентээр дээшэлһэн байна. Энээнтэй дашарамдуулан хүн зоной үдэсэ шэнжэлдэг эрдэмтэд һанаагаа зобоно. Хэрбээ ойрын жэлнүүдтэ хүн зоной түрэлгые олошоруулха талаар хэмжээнүүдэй абтаагүй һаа, зарим областьнуудта хүнүүдэй һаһа баралгань түрэлгэһөө олон болоожо магад.

Энэ асуудал шиидхэхын тула социально-экономическа, үзэл сурталай удха шанартай хэмжээнүүдые бэелүүлхэ шухала. Энээниие арадай демократиин оронуудай дүй дүршэл гэршэлэн харуулна. Жэшээнь, Чехословакида бүлэ соохи үхибүүдэйнь тоогоор байрын түлбэри бага болгогдоно. Хэрбээ бүлэ соогоо нэгэ үхибүүтэй айлайхи 5 процентээр бага байрын түлбэри түлэдэг байна. Хэрбээ хоёр үхибүүтэй айлайхи—15, гурбан үхибүүтэй айлайхи 30 процентээр хүнгэлэлтэдэ ороно. Нарайлха эхэнэрнүүд 26 неделиин амаралта түлөөһэтэйгөөр абана. Хэрбээ эхир үхибүү түрөө һаа, 35 неделиин амаралта абадаг юм. Эхэнүүд үхибүүнэйнгээ жэлтэй болотор түлбэритэй амаралта абадаг байна.

Имэ хэмжээ ябуулгануудай абтаһанай ашаар социалис олохон оронуудта һүүлэй жэлнүүдтэ үхибүүд олоор түрэжэ байна.

А. Н. Косыгин 1971 оной декабриин 24-дэ болоһон СССР-эй Верховно Соведэй III сесси дээрэ элидхэл хэхэдээ иигэжэ хэлэһэн: «Ургажа ябаа залуу үетэниие һурган хүмүүжүүлхэ хэрэгтэ гүрэнэй зүгһөө бүлэнэртэ, илангаяа олон үхибүүтэй бүлэнэртэ али бүхы туһаламжа хүргэгдэдэг байна!

Манай арадай байра байдал һайжаруулха, үхибүүдые түрэлгэ болон хүмүүжүүлгые һайжаруулха хэрэгтэ Совет гүрэнэй зүгһөө бэелүүлэгдэжэ байгаа эдэ бүхы социальна хэмжээ ябуулганууд хүн зоной олошоролгодо ехэ нүлөө үзүүлхэ зэргэтэй.

М. ХИТЫНОВ.

СПОРТ — СПОРТ

КИРГИЗЭЙ ССР. Хорин табан жэлэй саада тээ арбан долоотой Сайботтал Мурсалимов эгээ түрүүшынхиеэ спортивна эмээл унажа үзэһэн юм. 1952 ондо ДОСААФ-ай Бүхэсоюзна чемпионатда Мурсалимов нэгэдэхи һуури эзэлбэ. Тэрэ гэһэн сагһаа хойшо Сайботтал СССР-эй чемпионой нэрэ зэргэдэ нэгэнтэ бэшэ хүртэһэн, Римдэ, Токиодо болоһон Олимпиин наадануудта хабаадажа, һайн дүн харуулһан байха. Тэрэнэй һамганиинь Надя Огородникова — СССР-эй 1956 оной чемпион — тэрээнтэй хамта мүрысөөнүүдтэ хабаадалсадаг болоо һэн.

Нёдондо жэлдэ чемпионуудай Марат хүбүүнэй СССР-эй чемпион болоходо, хэншье гайхаагүй һэн aaб даа.

Мүнөө Сайботтал Мурсалимов — республикын суглуулагдамал командын тренер.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Мурсалимовтанай бүлэ. ТАСС-ай фотохронико.

УРАГШАА ДАБШАГШАД ОЛОШОРНО

Футбол

СССР-эй «А» классай хоёрдохи бүлэгтэ наададаг манай зоны футболистнуудай дунда ээлжээтэ — арба нэгэдэхи уулзалга июниин 28-да үнгэргэгдэһэн байна. Эндэ айлшаар ошоһон хоёр командын футболистнууд талмайн эзэдые «бүдэрүүлжэ» гарахадаа, хэдэн һуури урагшаа дабшаба. Эдэнэрнай хэд бэ гэхэдэ, нэгэдэхинь—манай «Сэлэнгэ» команда болоно. «Сэлэнгын» футболистнууд Эрхүүгэй «Аэрофлот» командада айлшалхадаа, талмайн эзэдые 0:2 тоотойгоор шүүжэ гараһанай ашаар, хоёр һуури урагшаа дабшажа, мүрысөөнэй таблицада түрүүлжэ ябаһан командануудай урдань ороо.

Нүгөөдэ— Братск хотын «Сибиряк» Томскын футболистнуудта айлшалһан. Тиихэдээ талмайн эзэдые 0:1 тоотойгоор шүүжэ гараба. Өөрынгөө стадион дээрэ наадаһан «Томлес» командын футболистнууд хоёрдохёо шүүгдэхэдээ, хойноһоо тэгүүлжэ ябаһан командануудта хүсэгдэбэ бшуу.

Мүрысөөнэй таблицада түрүү һууриди гараад ябаһан Үүдэ-Сахалинай «Сахалин» команда Петропавловск-Камчатский хотын «Вулкан» командада айлшалһан байгаа. Эрхим һайнаар наададаг эдэнэр талмайн эзэдтэ 1:0 гэһэн тоотойгоор шүүгдэхэ баатай болоо. Мүн Благовещенскын «Амур» команда өөрынгөө стадион дээрэ мүрысөөнэй таблицада һүүлшын һууринуудай нэгые эзэлжэ ябаһан Шэтын футболистнуудтай наадаһан юм. Зүгөөр 90 минутын туршада наадаһан эдэнэрэй алинииньшье булижа шадангүй, уулзалгаяа 1:1 гэһэн тоотойгоор түгэсхэбэ ха. Нэмэлтэ сагай үгтэхэдэ, Шэтын футболистнууд мэргэн байжа, талмайн эзэдые 2:3 гэһэн тоотойгоор шүүхэдээ, нэгэ очко өөртөө бэшүүлһэн байна. Прокопьевскын «Шахтерто» Новосибирскын «Чкаловец» команда айлшалаа. 90 минутын туршада наадахадаа эдэнэр мүн лэ уулзалгаяа 0:0 тоотойгоор түгэсхэжэ, нэмэлтэ сагай үгтэхэдэ, талмайн эзэд айлшадаа 5:4 гэһэн тоотойгоор шүүжэ шадабашье, табан очкотойгоор мүрысөөнэй таблицада һүүлшын һуури эзэлһээр.

Һүүлэй хэдэн наада өөрынгөө стадион дээрэ үнгэргэжэ эхилһэн Барнаулай «Динамо» Омскын «Иртыш» командатай наадаһан байгаа. Тиихэдээ айлшадаа 2:0 гэһэн тоотойгоор шүүжэ гарахадаа, нэгэ һуури урагшаа дабшаһан байна. Красноярскын «Автомобилист» командын футболистнуудта Ангарскын «Старт» ерээ. Талмайн эзэд эдэнэрээ 4:0 гэһэн тоотойгоор шүүхэдээ, гурбан һуури урагшаа дабшажа, мүрысөөнэй таблицада дүрдүүрхи һуури эзэлбэ.

Байгша ондо бирагүйгөөр наадажа эхилһэн Хабаровскын футболистнууд Владивостогой «Луч» командада 1:0 тоотойгоор шүүгдэшэбэ.

Манай «Сэлэнгэ» ээлжээтэ наадаяа июлиин 7-до үнгэргэхэнь. Энэ үдэр «Сэлэнгэ» команда Хабаровскын СКА командын стадион дээрэ, талмайн эзэдтэй наадаха юм.

Уншагшадай анхаралда наадана таблица толилогдобо.

Команданууд	Наадаа	Шүүгээ	Тэнсээ	Шүүгдээ	Бүмбэгэ		Очко
1. «Сахалин»	11	7	2	2	23:12	15: 6	16
2. «Амур»	11	6	2	3	21:11	15: 6	14
3. «Сэлэнгэ»	11	6	0	5	19:17	11: 7	12
4. «Томлес»	11	6	0	5	21:16	16:12	12
5. «Динамо»	11	5	1	5	30:27	13: 8	11
6. «Иртыш»	11	5	1	5	23:20	10: 8	11
7. «Вулкан»	11	4	3	4	28:26	9: 9	11
8. «Автомобилист»	11	3	3	5	29:25	15:15	9
9. «Луч»	11	4	0	7	32:33	12:10	8
10. СКА (Х)	11	2	4	5	32:23	19:22	8
11. «Старт»	11	3	2	6	21:30	7:19	8
12. «Чкаловец»	11	3	1	7	26:28	12:14	7
13. «Сибиряк»	11	3	1	7	16:19	4: 9	7
14. СКА (Шэтэ)	11	2	2	7	30:31	11:10	6
15. «Аэрофлот»	11	2	1	8	22:29	11:17	5
16. «Шахтер»	11	1	3	7	22:28	6:14	5

АЖАГЛАЛГА: «Бүмбэгэ» гэһэн хүсэнэгтэ үгтэһэн тоонуудые иигэжэ ойлгохо: түрүүшынхинь — нэмэлтэ сагтайгаар оруулагдаһан бүхы бүмбэгэ. Хоёрдохинь — 90 минутын туршада сохигдожо оруулагдаһан бүмбэгэнүүдэй тоо.

ТОБШОХОНООР...

* ЧЕЛЯБИНСКА МЕТАЛЛУРГИЧЕСКА заводой болон тэндэхи институдай бүлэг спортсменүүд Ураалай шэлые дабан Азиһаа Европо руу һонирхолтой урилдаа эхилбэ. Эдэнэр Челябинскһаа Златоуст хото хүрэтэр 180 километрэй зай гаталха юм.

Һонирхолтой урилдаанда хабаадалсагшадай наһаниинь 40-һөө дээшэ гараһан. Эдэнэр үдэр бүри 30 километрэй зай гаталжа, 5—6 үдэрэй туршада бүхы зайгаа дабаха зорилго урдаа табина.

* ДҮРЭ БУЛЯАЛДААН. Красноярск хотодо СССР-эй түрүү һуури эзэлхын түлөө мүрысөөн хэдэн үдэрэй туршада үнгэргэгдэһэн юм. Мүрысөөндэ оронойнай 190 бүхэшүүл сугларжа, чемпионой нэрэ зэргэ буляалдаа. Тэдэнэй дунда холо ойгуур мэдээжэ болоһон Олимпиин наадануудай, дэлхэйн, Европын чемпионууд олон байба.

Дүрбэн үдэрэй туршада үргэлжэлһэн барилдаанай дүн гаргахада Красноярскын Топчинаков, Олимпиин наадан ай чемпион Дмитриев, Махачкала хотын Юмин, Абдулбеков, Ашуралиев, Алма-Атын Бугубаев, Ленинградай Новожилов, Олимпиин наадан ай чемпионууд — Тбилисиин Тедиашвили, Красноярбскын Ярыгин, Орджоникидзе хотын Андиев гэгшэд алтан медальнуудта хүртэбэ.

* КЛАССИЧЕСКА БАРИЛДААН. Алма-Атын спортын ордон соо классическа барилдаагаар залуушуулай бүхэсоюзна спортын наадан ай түгэсхэлэй мүрысөөн эхилбэ. Залуушуулай наада нда бүхы союзна республиканууда й 150 бүхэшүүл хабаадалсажа, түрүү һуури эзэлхын түлөө гурбан ковер дээрэ барилдажа эхилбэ. Мүн эдэнэрэй дунда ороной суглуулагдамал командын арбан, СССР-эй залуушуулай командын арбан хоёр бүхэнүүд түрүү һуури эзэлхын түлөө эхилһэн наада нда хабаадалсана.

* Оронойнай түрүү һуури эзэлхын түлөө СССР-эй футболистнуудай дунда эхилһэн наадана й ээлжээтэ уулзалгын үнгэргэгдэхэдэ, мүрысөөнэй таблица тойлгойлжо ябаһан Ереванай «Арарат» Ростов-на-Дону хотын СКА командые 2:0 гэһэн тоотойгоор шүүхэдээ, дүн хамтадань 16 очкотойгоор түрүүлбэ.

(ТАСС).

ХИЛЫН ГААНАҺАА

Телефон • Телеграф • Радио

ЭБ НАЙРАМДАЛТА ЛЕНИНСКЭ ПОЛИТИКЫН ИЛАН МАНДАЛГА

КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь Л. И. Брежневэй албанай хэрэгээр Америкын Холбоото Штадуудта ерээд бусалгын дүнгүүдые КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй хаража үзэһэн тухай документ, хоёр ороной хүтэлбэрилэгшэдэй хөөрэлдөөнүүдэй дүнгүүдые бүрин хүсэдөөр һайшаалга, тэрээндэ Л. И. Брежневэй өөрынь хэһэн туһа нэмэридэ үндэр сэгнэлтэ үгэлгэ дэлхэйн олон оронуудай хэблэлэй, политическэ ба ниитын ажал ябуулагшадай анхарал татана.

«Л. И. Брежневэй Холбоото Штадуудта ерээд бусалгын дүнгүүдые совет хүтэлбэри һайшаагаа», — гэжэ «Нью-Йорк таймс» газетэ мэдээсэнэ. Хөөрэлдөөнүүдэй дүнгүүд Советскэ Союзай Коммунис партиин гадаадын политическэ хараа шугамай үнэн зүб, аша үрэ ехэтэй байһыень элирхэйлэн харуулаа гээд газетэ бэшэнэ.

Социалис хани нэгэдэлтэ оронуудай газетэнүүд энэ документые эли газарта толилһон байна. Л. И. Брежневэй хани ёһоной уулзалга хэхээ США-да ерэлгын дүнгүүдые гансал Советскэ Союзай хүтэлбэрилхы албан зургаанууд бэшэ, харин бүхы совет арад, аха дүү социалис оронуудай арадууд, эб найрамдалта совет политикые халуунаар һайшаан дэмжэдэг бүхы түрүү үзэлтэй хүн түрэлтэн һайшаана гээд тэдэ тэмдэглэнэ.

ГДР. «Түгшүүрил һуларуулгада туйлай ехэ туһа нэмэри. Эб найрамдал ба арадуудай аюулгүй байдал бэхижүүлгэ» — гэһэн гаршагууд доро «Нойес дойчланд» газетэ Л. И. Брежневэй албанай хэрэгээр США-да ерээд бусалгын дүнгүүдтэ совет хүтэлбэрилхы албан зургаануудай үгэһэн сэгнэлтэ тухай мэдээсэнэ.

«Л. И. Брежневэй Америкэ ошоод ерэлгэ бүхы хүн түрэлтэндэ түүхэтэ удха шанартай байна, — гэжэ «Берлинер цайтунг» газетэ бэшэнэ. — Энэнь КПСС-эй XXIV съезд дээрэ абтаһан эб найрамдалта программын аша үрэ ехэтэй байһые дахин баталба».

ПОЛЬШО. «КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретариин албанай хэрэгээр һаяхан США-да ошоод ерэлгэ экономическа харилсаа хүгжөөлгэдэ ехэ туһа нэмэри хэхэ байна...» гэжэ «Жиче Литерацке» бэшэнэ.

БОЛГАРИ. «Советскэ Союзай, Холбоото Штадуудай хүтэлбэрилэгшэдэй уулзалгаһаа булюу ехэ үйлэ хэрэг һүүлэй жэлнүүдтэ дэлхэй дээрэ болоогүй, — гэжэ Болгариин элитэ мэдээжэ уран зохёолшо Слав Караславов ТАСС-ай корреспондентдэ мэдүүлбэ. — Уласхоорондын түгшүүрил һуларуулга, термоядерна дайнай аюул зайсуулан саралга, политическэ ба экономическа харилсаа хүгжөөлгэ, ондо ондоо ниитын байгуулалтатай оронуудай хоорондо соёлой харилсаа холбоо үргэдхэлгэ, һайн һайхан, үнэн зүб хүсэл эрмэлзэлэй илан мандалга— эдэ бүгэдэнһөө һайн уг зорилго дэлхэй дээрэ байха юм аал?»

США. «Уласхоорондын оршон байдалда һайн хубилалтануудай бололгодо Никсон, Л. И. Брежнев ехэ туһа нэмэри хээ, — гэжэ «Чикаго дейли ньюс» газетэ редакционно статья соогоо бэшэнэ «Хүйтэн дайнай харанхы мунхаг үе саг үнгэрэн ошоо. Нэгэ талаһаа Холбоото Штадуудай, нүгөө талаһаа Европын оронуудай хоорондохи харилса һайжаруулха талаар Советскэ Союзай Коммунис партиин хүтэлбэрилэгшэ гайхамшаг амжалтануудые туйлаа».

ФРГ. «КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь Л. И. Брежневэй албанай хэрэгээр США-да ерэжэ, президент Р. Никсонтэй хэһэн хөөрэлдөөнүүдэйнь дүнгүүд уласхоорондын харилсаанда түүхэтэ үе шата нээгээ, — гэжэ Германиин Компартиин Президиумэй мэдүүлгэ дотор хэлэгдэнэ. — Советскэ Союзай ба Америкын Холбоото Штадуудай хоорондын харилсаа һайжаруулга, ядерна дай зайсуулан сараха тухай хэлсээ баталалга имагтал хоёр ороной арадуудай аша туһада бэшэ, харин бүхы оронуудай, тэдэнэй дунда Германиин Федеративна Республикын арадуудай аша туһада харюусаха байна».

КИПР. «Л. И. Брежневэй Р. Никсонтэй уулзалга уласхоорондын харилсаа саашадань һайжаруулха, ондо ондоо ниитын байгуулалтатай гүрэнүүдэй амгалан ёһоор зэргэ оршохо, уласхоорондын асуудалнуудые эбэй ёһоор шиидхэхэ арга олгоо», — гэжэ Кипрэй президент Макариос пресс-конференци дээрэ үгэ хэлэхэдээ мэдүүлээ.

ИНДИ. «Л. И. Брежневэй, Р. Никсонэй хоорондо болоһон хөөрэлдөөнүүдэй дүнгүүдые Индиин правительство, энэдхэг арад һайшаана» — гэжэ Индиин Национальна конгресс гэдэг хүтэлбэрилхы партиин бүхэиндиин комитедэй генеральна секретарь Ч. Ядав мэдүүлээ.

ЭФИОПИ. «КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретариин США-гай президенттэй уулзажа хөөрэлдэлгэ олоной анхарал татаа, һонирхол үүсхээ», — гэжэ «Эфиопиан геральд» газетэ редакционно статья соогоо бэшэнэ.

БАГДАД

Үгэсөө хэхэ һэдэлгэ зайсуулагдаба

ТАСС

БААС гэдэг партиин хүтэлбэриин ба Ирагай Революционно командованиин Соведэй хамтын мэдүүлгэ эндэ тунхаглагдаа. Аюулгүйн албанай генеральна директор Н. Каззар түрүүтэй бүлэг хүнүүд июниин 30-да Ирагай оборонын министр Х. Шехабые, дотоодын хэрэгүүдэй министр С. Гайданиие хулууха гэһэн һэдэлгэ хээ гээд тэрээн дотор хэлэгдэнэ. Түсэбэйнгөө буруу һүрэһыень ойлгоходоо, тэдэнэр Х. Шехабые алаһан, С. Гайданиие шархатуулһан байна. Үгэсөө хэгшэдые барижа хаагаа. Тэдэ сүүдтэ үгтэхэ.

ХЕЛЬСИНКИ

Эб найрамдалай харилсаа холбооной аша туһада

ТАСС

Аюулгүй байдалай ба харилсаа холбооной асуудалнуудаар июлиин 3-да Хельсинкидэ зарлагдаһан ниитэевропын зүблөөн туйлай ехэ удха шанартай гэжэ Финляндиин Республикын президент Урхо Кекконен мэдүүлээ. Ниитэевропын зүблөөн Европодо эб найрамдал саашадань бэхижүүлхэ, харилсаа холбоо үргэдхэхэ үндэһэ һуури байгуулха зорилготой гэжэ У. Кекконен, «Хельсингин саномат» газетын корреспонденттэй хөөрэлдэхэдөө, тэмдэглэбэ.

Мүнөө үедэ эб найрамдалһаа ондоо юумэн дэлхэйн арадуудта хэрэггүй гэжэ президент хэлэһэн байна. Эб найрамдал тогтоохо оршон байдал байгуулхын тула зүблөөндэ хабаадагшад хөөрэлдэжэ, зохихо шиидхэбэринүүдые абаха юм.

СОФИ

НРБ-гэй хүн зоной тоо

ТАСС

Эндэ тунхаглагдаһан баримтануудай ёһоор, 1972 оной декабриин 31-нэй байдалаар Болгариин Арадай Республикын хүн зоной тоо 8.594.493 болоһон байгаа. 4.785.203 хүн—хото городуудта, 3.809.290 хүн ороной һуурин тосхонуудта ажаһууна.

ПАРИЖ

ФКП-гэй ЦК-гай уряа

ТАСС

Энэ жэлэй намар Франциин нютагай захиргаанда болохоёо байгаа һунгалтатай дашарамдуулан, Франциин Коммунис партиин Центральна Комитет ороной һунгагшадта хандаба.

Энэ һунгалта политическэ ехэ удха шанартай гээд тэрээн соонь заагдана. Юундэб гэхэдэ, тэрэ национальна суглаанай һунгалтын һүүлээр үнгэргэгдэжэ байна бшуу. Правительственнэ хамтын программын үндэһэ һуури дээрэ холбоо барисаагаа саашадань бэхижүүлхэ, һунгалтын үедэ Коммунис партиин кандидадуудай амжалта туйлаха хэрэгтэ бүхы хүсэ шадалаа элсүүлхэ зэргэтэйбди гээд хандалга дотор хэлэгдэнэ.

ПРАГА

Харилсаа холбооной түсэб батаалагдаба

ТАСС

Элүүрые хамгаалгын ба медицинскэ эрдэмэй талаар 1973—1975 онуудта ЧССР СССР хоёрой хоорондо харилсаа холбоо байгуулха түсэбтэ СССР-эй элүүрые хамгаалгын министрэй орлогшо Д. Д. Венедиктов, Чешскэ Социалис Республикын элүүрые хамгаалгын министр Я. Прокопец эндэ гар табиба.

БЕРЛИН

ГДР-эй, ЛАР-ай правительствануудай шиидхэбэри

ТАСС

Дипломатическа харилсаа тогтоожо, посольствонуудаа эльгээлсэхэ гэһэн шиидхэбэри ГДР-эй правительство, Ливиин Араб Республикын правительство абаа гээд АДН агентство мэдээсэнэ.

ВАШИНГТОН

Р. Никсон үгэ хэлэбэ

ТАСС

Президент Р. Никсон орон доторой экономическа асуудалнуудта зорюулан, радиогоор үгэ хэлэбэ. Үргэн ниитэ ажалшадай салин хүлһэнэй доогуур хэмжээе тэрэ хэмдэнь байлгалга һаяар усадхагдаха юм гэжэ президент тэмдэглээ. Мүнөө правительство ороной эзэд баяшуултай зүбшэлэлгын хөөрэлдөөнүүдые хэжэ байна. Юумэнэй үнэ буулгахаһаа гадна, эд бараагаар, эдлэл хэрэгсэлээр улад зониие хангалтые һайжаруулха тухай правительство оролдожо байна гээд Р. Никсон мэдүүлбэ.

Эдеэ хоолой зүйлнүүд үнэтэй байһаар. Эгээл нимэһээ орон дотор дуталдаһан эдеэ хоолой зүйлнүүдые ондоо тээһээ худалдажа абаха тухай бодомжолхо ёһотойбди гэжэ Р. Никсон мэдүүлээ.

ВАШИНГТОН

Президент хуулида гар табяа

ТАСС

США-гай президент Р. Никсон хуулида гар табиба. Энэ хуулиин үндэһөөр, байгша оной августын 15 болотор Зүүн-Урда Азидахи сэрэгэй ябуулгануудта, нэн түрүүн Камбоджые бомбодолгодо мүнгэ һомололгоёо Холбоото Штадууд болюулха ёһотой.

САНТЬЯГО

Үймөөн дарагдаа

ТАСС

Чилиин засаг түрэдэ эсэргүү сэрэгэй үймөөе Арадай нэгэдэлэй правительствада үнэн сэхэ зэбсэгтэ хүсэнүүд дары түргөөр дараһан байна.

Үймөө дараха хэмжээнүүдые президент Сальвадор Альенде абаба. Армиин бүхы частьнууд правительствада үнэн сэхэ байгаа.

Чилиин президент Сальвадор Альенде радиогоор үгэ хэлэхэдээ, үймөөн дарагдаа гэжэ мэдээсэбэ.

Орон дотор онсо байдал тогтоогдоо.

ПРАВДА БУРЯТИИ

Нэгэдэхи хуудаһанда. «Республикын ажалшад — алдарта ойдоо» — суглуулбари. Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Указууд.

Хоёрдохи хуудаһанда. Партийна ажабайдалай хронико. П. Вербенкын очерк. Түрэл орондомнай.

Гурбадахи хуудаһанда. «Буряад литературын географи» — Э. Улановай статья.

Дүрбэдэхи хуудаһанда. «Хотын шэнэ барилганууд» —О. Ивановой фоторепортаж. Зүбшэлнүүд.

СЭНХИР ЭКРАН

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

«Орбита» харуулна:

14.35 — һүүлэй һонин. 14.45 — **үнгэтэ телевидени.** «Дактари» — США-гай телевизионно уран һайханай фильм (13-дахи сери) — «Джуди в опасности». 15.30 — һурагшадта — «Наран, агаар ба уһан» гэһэн дамжуулга. 16.00 — Телевизор харагшадай бэшэгүүдээр зохёогдоһон хүгжэмтэ программа. 16.30 — «Очевидное-невероятное» — киношэнжэлэл. 17.25 — концерт. 17.50 — уласхоорондын панорама. 18.20 — **үнгэтэ телевидени.**

Улаан-Үдэ харуулна:

19.00 — «Түүдэг» — һурагшадта зорюулагдаһан тележурнал (буряадаар). 19.20 —телепанорама. 19.40 — Буряадай АССР-эй 50 жэлэй ойдо. Хүдөө ажахын ажалшадта зорюулагдаһан дамжуулга. 20.40 — «Сүлөөрэлгэ» гэһэн киноэпопея. «Огненная дуга» — уран һайханай фильм (2-дохи хэһэг). 22.20 — концерт.

«Орбита» харуулна:

22.40 — уласхоорондын панорама. 23.10 — **үнгэтэ телевидени.** Белоруссин ССР-эй гүрэнэй хатарай ансамблиин концерт. 24.00 — «Время» — мэдээсэлэй программа.

ХОЁРДОХИ ПРОГРАММА

«Орбита» харуулна:

19.00 — «Время» — мэдээсэлэй программа. 19.30— **үнгэтэ телевидени.** «Северяночка» гэжэ ород арадай хоорой концерт. 22.00 — «М. И. Калинин» — документальна фильм. 21.00—21.10 — забһарлалга. 21.10 —**үнгэтэ телевидени.** «Тени исчезают в полдень» — телевизионно олон серитэй фильм. (1-дэхи сери).

Редакторай орлогшо
С. С. ЦЫРЕНДОРЖИЕВ.

Манай адрес, телефонууд:

г. Улан-Үдэ, ул. Ленина 35. Телефоны: редактора — 54-54, приёмная — 54-93, зам. редактора — 68-08, зам. редактора — 62-62, отв. секретаря — 50-52, секретариат—66-76, отделы: партийной жизни — 60-91, сельского хозяйства — 64-36, 63-86, пропаганды и агитации — 56-23, промышленности и строительства — 61-35, советского строительства и быта — 68-58, культуры и школ — 60-21, писем и рабселькоров — 67-81, информации—34-05, общественная приёмная — 56-62, машинное бюро — 57-63, фотолаборатория — 33-61.

 ● Типография управления по делам издательств, полиграфии и книжной торговли Совета Министров БурАССР. Н-03533. Заказ № 0044